

Zbigniew Judycki

Mazowszanie w świecie, część V

Niepodległość i Pamięć 23/4 (56), 259-318

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew Judycki

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Mazowszanie w świecie, część V

Prezentując ostatnią część mazowieckich biografii, na którą składają się noty biograficzne postaci współczesnych i historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem architektów, pracowników Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie oraz pracowników Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium, pragnę zakomunikować, iż obszerne opracowanie tego tematu znajdzie się w publikacji towarzyszącej Międzynarodowemu Sympozjum Biografistyki Polonijnej „Mazowszanie w świecie” organizowanemu przez Muzeum Niepodległości w Warszawie w dniach 15–16 października 2016 roku.

POSTACIE WSPÓŁCZESNE

ACHOVÁ (SZULC-ACH) Alicja, architekt; ur. 5 grudnia 1932 w Warszawie, córka Jana i Stanisławy z Kielczewskich; zamężna: Jiri Ach (architekt). Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej 1951–1957; nostryfikacja dyplomu w Czechach. Projektant w Centralnym Biurze Studiów i Projektów Transportu Drogowego i Lotniczego w Gdańsku 1955–1957; projektant w Pracowni Konserwacji Zabytków w Gdańsku (m.in. rekonstrukcja kościoła pw. Najświętszej Maryi Panny na Zamku Malborskim) 1957–1960; architekt-projektant w Biurze Projektów Handlu Wewnętrznego w Pradze (Czechosłowacja) 1961–1973; kierownik pracowni projektowej w Energoprojekcie w Pradze 1973–1990; emerytura (drobne projekty architektoniczne jako prywatny przedsiębiorca architekt do 2004). Autorka licznych projektów,

m.in. biurowce, dyspozytornie, ośrodki zdrowia, hotele robotnicze, budynki mieszkalne oraz projekty dla elektrowni Jaslovske Bohunice i Temelin. Członek Stowarzyszenia Architektów Polskich 1957–. Zainteresowania/hobby: malarstwo. Miejsce zamieszkania: Czechy.

GROCHOWSKI Kazimierz, architekt; ur. 3 stycznia 1925 w Warszawie, syn Stanisława i Marii z Ostaszewskich. W czasie II wojny światowej uczestnik powstania warszawskiego 1944. Więzień niemieckiego obozu jenieckiego w Westfalii 1944–1945. Wykształcenie: studia architektoniczne w Instytucie Architektury przy Akademii Sztuk Pięknych w Brukseli 1946–1951. Staż zawodowy w Biurze Architektów Monaco i Luchicenti w Rzymie 1951. W latach 1952–1965 architekt w Biurze Architektury Marcela Lambrichsa w Brukseli, z którym uczestniczył w wielu dużych projektach w Belgii i w Kongu Belgijskim, m.in. budowa siedziba Kasy Oszczędności w Brukseli i w Kongu Belgijskim. Jednocześnie pracuje także jako niezależny architekt projektując domy mieszkalne i urzędy m.in. budynek konsulatu i ambasady polskiej w Brukseli. Od 1965 jako wspólnik architektów Marcela Lambrichsa, Daniela de Laveleye i Rogera Delfossa realizuje wiele poważnych obiektów w Belgii, m.in. nową siedzibę Banku Credit Communal de Belgique (113 000 m²), budynki dla Universite Libre de Bruxelles, Ecole Normale de Forest, klinikę Du Parc Leopold, budynek De Ligne. W 1986 tworzy (wspólnie z architektami Jerzym Czyżem i Danielem de Laveleye) Biuro Architektury CDG w Brukseli (realizacje, m.in. budynki Alma Square i Touring Club, hotel Mac Donald w Brukseli i Centrum Kultury w Ottignies, a także w Nigerii: budynek ambasady belgijskiej w Lagos oraz osiedla mieszkaniowe w Maidugurii i Abuja). W latach 1989–1999, po wygranej konkursie buduje (w spółce z trzema innymi biurami architektonicznymi, ale jako lider i wg własnego projektu) siedzibę Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej (budynek Justus-Lipsius, 215 000 m²) w Brukseli. W latach 1995–2002 (Biuro Architektury „Projekt” w Warszawie w spółce z Jerzym Czyżem i Leszkiem Klajnertem) odbudowuje w Warszawie północną fasadę placu Teatralnego (Ratusz Miejski i pałac Jabłonowskich), buduje kompleks biurowy Sienna Center i wieżowiec Warta. Laureat nagrody ministra spraw wewnętrznych za odbudowę placu Teatralnego i budowę wieżowca Warta 1998. Miejsce zamieszkania: Belgia.

MADEYSKI Wojciech, architekt, artysta malarz; ur. 6 kwietnia 1937 w Warszawie. Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1962. Asystent w Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej 1962–1963; pracownik biura architektonicznego Guillaume Gillet w Paryżu 1963–1966; architekt w firmie Friedstein and Pitch w Chicago (nagroda Amerykańskiego Instytutu Architektury za projekt szkoły Thorton Junior College) 1966–1968; architekt w firmie C. F. Murphy & Associates w Chicago (uczestnik opracowania projektu portu lotniczego O'Hare w Chicago, Centrum Kongresowego w Kansas, projektu gmachu sądu w Maywood) 1968–1976; główny projektant (od 1979 wiceprezydent) firmy Perkins & Will w Chicago (projekty: gmach sądu w Richmond (IL); ośrodek studencki w Grand Rapids (MI) – nagrodzony przez Amerykański Instytut Architektury; Centrala GUPCO w Kairze); od 1987 właściciel pracowni architektonicznej Voy-Madeyski Architects Ltd. w Highland Park k. Chicago, w której powstało wiele projektów, m.in. Instytutu Naftowego w Kairze, Technicznego Instytutu Środowiska w Itasca (IL), Mini-Mart w Chicago (IL), Stanowego Muzeum Kolejnictwa w Boulder City (NV). Jako artysta malarz prezentował swoje prace na wielu wystawach indywidualnych w Europie i USA. Miejsce zamieszkania: USA.

MARKIEWICZ Marek, architekt; ur. 24 czerwca 1950 w Warszawie, syn Aleksandra i Marii z Cybulskich. Wykształcenie: Wydział Architektury Uniwersytetu Princeton 1974. Projektant w firmie Mitchell & Giurgola w Nowym Jorku (pracował, m.in. przy projektach rozbudowy wysokościowca Wrainright w St. Louis, zakładów Volvo w Göteborgu, a następnie bardziej samodzielnie przy projektach biurowca IBM w Stanford (CT), laboratoriach USCLA w San Diego (CA), gmachu kongresowego w Syracuse (NY). Miejsce zamieszkania: USA.

MARKIEWICZ Maria z domu Cybulska, architekt; ur. 7 kwietnia 1923 w Warszawie; zamężna: Aleksander Markiewicz (architekt); dzieci: Marek (architekt). Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1945–1949; amerykańskie uprawnienia projektowe 1966. W latach 1960–1963 pracowała w Iraku. Projektant w firmie Swanson Architects Ass. w Blomfield Hills (projekty: bank w Birmingham; Pine Lake Country Club, kościół w Lake Anglens)

1966–1970; projektant w firmie C. W. Sherman Associates Architects w Bloomfiels (projekt i realizacja, m.in. kościoła St. Kieran w Utica; osiedle domków letniskowych w Harbor Springs) 1970–. Miejsce zamieszkania: USA.

MARZYŃSKI Piotr, architekt, nauczyciel akademicki; ur. 20 września 1948 w Warszawie, syn Stanisława i Hildegardy z domu Groak von Lowenberg; żonaty: Beata Lewicka-Mdivani (projektant mody i kostiumów); dzieci: Bianca (dyrektor komunikacji). Wykształcenie: Liceum Ogólnokształcące im. T. Czackiego w Warszawie 1966; studia architektoniczne 1966–1971 oraz doktorat 1979 na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Praktykant w Biurze Projektów Emille Aillaud w Paryżu 1968; pracownik (od praktykanta do wspólnika) Biura Projektów prof. Stanisława Marzyńskiego w Warszawie 1969–1979; asystent, a następnie adiunkt projektowania architektonicznego w Instytucie Projektowania Architektonicznego Politechniki Warszawskiej 1971–1979; projektant w Biurze Projektów Stefan Jelnicki w Antwerpii 1975; starszy wykładowca na University of Nigeria w Enugu (Nigeria) 1979–1982; wspólnik w Biurze Projektów University of Nigeria w Enugu 1979–1982; starszy architekt w Biurze Projektów Chandler & Kennedy w Calgary (Kanada) 1982; design instructor w International Academy of Design w Toronto 1983–1985; projektant w Biurze Projektów Dubois & Plumb w Toronto 1983; projektant w Biurze Projektów Russocki Architects w Toronto 1983–1984; profesor projektowania architektonicznego w Mohawk College-Building Sciences Department w Hamilton 1984–; właściciel i główny projektant Biura Projektów Ph. D. Design Inc. w Toronto 1984–. Ważniejsze projekty (udział w konkursach architektonicznych, nagrody, wyróżnienia): Centrum Kędzierzyna; Centrum Lublina; Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie; Centrum Włocławka; Centrum Tarnobrzega; Centrum Katowic; plac Zwycięstwa w Warszawie; Szpital Uniwersytecki we Wrocławiu; Polska Agencja Prasowa w Warszawie; kampus studencki Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu; Biblioteka Uniwersytecka w Santa Barbara (Kalifornia, USA). Ważniejsze projekty architektury sakralnej w Polsce (współpraca z prof. Stanisławem Marzyńskim): kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej przy ul. Zagórnej w Warszawie (realizacja); kaplica pogrzebowa w Wołominie (realizacja); kościół parafialny

w Bułkowie (realizacja); kościół parafialny w Szelkowie (realizacja); kościół parafialny w Białej (koncepcja); kościół parafialny w Otwocku (koncepcja); kościół parafialny w Ożarowie (koncepcja); Instytut Misyjny Pallotynów w Warszawie (koncepcja); fragmenty wnętrza kościoła pw. Najświętszej Maryi Panny przy ul. Świętojańskiej w Warszawie (realizacja); amfiteatr zbudowany z okazji pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w Niepokalanowie (realizacja). Ważniejsze projekty zagraniczne – Irak: Centrum Komputerowe w Basra (współautorstwo) 1975; Nigeria: rządowy budynek szkoleniowy – U.N. Nsukka Campus (realizacja) 1980; budynek Wydziału Kultury Fizycznej – U.N. Nsukka Campus (koncepcja) 1980; kościół akademicki – U.N. Enugu Campus (realizacja) 1981; Kanada: Szkoła św. Patryka w Markham (współautorstwo) 1987; wnętrza Loretto College w Toronto (współautorstwo) 1988; Petro Canada (koncepcja systemu stacji benzynowych) 1996; Centra Opus Dei w Toronto (realizacja) 1985–1990; siedziba Polimex w Toronto (realizacja) 1989; Nina Mdivani Fashion Corporation w Toronto (realizacja) 1995–2000; odnowienie kompleksu handlowego przy ul. Cuberland 162 w Toronto (faza projektu) 2002; Regina Design Center, Castelfield w Toronto (realizacja) 2002 oraz ok. 150 zrealizowanych projektów rezydencjalnych w Toronto i okolicach dla polityków, lekarzy, prawników, architektów, biznesmenów, m.in. dla: Axwarthy's, Thompson's, Schellenberg's, O'Connor's, Bradshaw's, Younge's, Gunter's, Massalin's, Switzer's, Kemenoff's King's, Steven's, Muvihill's. Liczne publikacje ilustrujące prace projektowe w prasie polskiej oraz w „Time Magazine” (USA), „Globe and Mail” (Kanada), „National Post” (Kanada). Współpracuje z żoną i córką w zakresie stworzenia ekskluzywnej firmy „Nina Mdivani Fashion Corporation” projektującej i produkującej modę damską. Zainteresowania/hobby: fotografia, rzeźba. Miejsce zamieszkania: Kanada.

PACZOWSKI Bohdan, architekt; ur. 5 czerwca 1930 w Warszawie. Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej 1949–1956; nostryfikacja dyplomu w Mediolanie 1968. Asystent Wydziału Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1952–1960; członek zespołu (z profesorami B. Resio i L. C. Daneri) opracowującego projekty konkursowe, m.in. na wieżowiec Peugeot w Buenos Aires, zespół miejski w San Sebastian (II nagroda), ratusz

w Amsterdamie, ośrodek kongresowy w Rapallo i dom indywidualny na wybrzeżu liguryjskim (wyróżnienie Narodowego Instytutu Architektury) 1960–1968; założyciel biur architektonicznych: UNIARCH w Mediolanie 1968–1980, Atelier d'Architecture Bellon-Paczowski-Sobotta w Paryżu 1983–1989, Atelier d'Architecture Paczowski-Fritsch (Paczowski et Fritsch Architectes Sàrl) w Luksemburgu 1989–. Ważniejsze projekty i realizacje: siedziba Komisji Wspólnoty Europejskiej w Luksemburgu, rozbudowa Sądów Wspólnoty Europejskiej w Luksemburgu, szpital w Aubervilliers-Paris (I nagroda), laboratoria szpitala Cochin w Paryżu (I nagroda), pawilon luksemburski na EXPO'92 w Sewilli (I nagroda); dzielnica Bonnevoie w Luksemburgu (I nagroda), budynek administracyjny stalowni ARBED, Muzeum Narodowe Szkocji w Edynburgu, projekt przebudowy dworca kolejowego w Luksemburgu oraz zagospodarowania przestrzennego lotniska i nowy budynek portu lotniczego. Autor licznych artykułów w czasopiśmie specjalistycznych. Zainteresowania/hobby: fotografia (wykonał szereg portretów przedstawicieli kultury polskiej na emigracji). Miejsce zamieszkania: Luksemburg.

PADLEWSKI Jacek Józef Stefan, architekt; ur. 10 września 1938 w Warszawie; żonaty: Marie Heran; dzieci: Stefan, Yann, Viktoria, Roman. Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej 1964. Architekt w: Zakładzie Architektury Akademii Sztuk Pięknych 1964–1965, Pracowni Architektonicznej G. Blanc w Marsylii (Francja) 1965–1980; dyrektor naczelny Spółki Alain Amedeo – Jacek Padlewski et Associates-Architectes Urbanistes SA w Marsylii 1980–. Ważniejsze realizacje i projekty: 92 mieszkania w Paryżu (rue Vaugirard), budynek liceum w Aix, biurowiec „Gan” i hipodrom w Marsylii, studium urbanistyczne dla Szanghaju (Chiny), hotel w Rangunie (Birma) oraz inne na terenie Francji, Indonezji, Birmy i Chin. Laureat kilku konkursów architektonicznych. Członek Zrzeszenia Architektów Francuskich. Zainteresowania/hobby: rysunek, malarstwo, poezja, taternictwo. Miejsce zamieszkania: Francja.

STACHIEWICZ Mieczysław, architekt; ur. 21 maja 1917 w Warszawie, syn Juliana i Marii z Sawickich; żonaty: Irena (architekt); dzieci: Joanna, Małgorzata (pianistka), Jan (wydawca). Wykształcenie:

Korpusu Kadetów nr 1 Marszałka J. Piłsudskiego we Lwowie 1931–1937; Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1938–1939; Polish School of Architecture, Liverpool University 1943–1946. W czasie II wojny światowej porucznik pilot Polskich Sił Powietrznych we Francji, a następnie w Wielkiej Brytanii (dowódca załogi 301. Dywizjonu Bombowego). W latach 1946–1982 pracował jako architekt w Londynie. Autor licznych projektów i realizacji na terenie Wielkiej Brytanii, m.in. budownictwo mieszkaniowe, obiekty handlowe, banki. Prezes Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1984; powiernik: Polskiej Fundacji Kulturalnej w Londynie 1986, Stowarzyszenia Lotników Polskich. Odznaczenia: Order Virtuti Militari (V), Order Odrodzenia Polski (IV, V), Krzyż Walecznych (3x). Miejsce zamieszkania: Wielka Brytania.

STARCZEWSKI Jerzy Andrzej, inżynier budownictwa lądowego, architekt, nauczyciel akademicki; ur. 15 marca 1932 w Warszawie, syn Jana i Haliny z Miłkowskich. Wykształcenie: Politechnika Warszawska (inżynieria lądowa) 1950–1956, Bouwcentrum w Rotterdamie (inżynieria lądowa) 1958–1959, Virginia Polytechnic Institute and State University w Blacksburg, USA (architektura) 1981–82, Georgia Institute of Technology w Atlancie, USA (architektura zakończona doktoratem) 1984–1992. Asystent, starszy asystent, a następnie wykładowca i starszy wykładowca Politechniki Warszawskiej 1956–1990; wykładowca uniwersytetu w Bagdadzie (Irak) 1971–1972; nauczyciel w Pomaturalnej Szkole i Technikum Architektury w Warszawie 1972–1974; wykładowca: Virginia Polytechnic Institute and State University w Blacksburg 1981–1984, Georgia Institute of Technology w Atlancie 1984–1989; profesor Drury Collegiate University w Springfield 1989. Główne kierunki badań naukowych: analiza stalowych i żelbetowych konstrukcji budowlanych; luki w architekturze; cienkościenne łupinowe konstrukcje żelbetowe; przenikanie ciepła i wilgoci przez przegrody zewnętrzne (m.in. ściany, stropodachy). Autor wielu artykułów, m.in. w czasopismach, takich jak: „Inżynieria i Budownictwo” (Warszawa), „Przegląd Budowlany” (Warszawa), „Architektura” (Warszawa) oraz haseł słownikowych, m.in.: w *Dictionary of Art* (Londyn 1996), *International Dictionary of Architects and Architecture* (Detroit–Washington 1993). Współautor 4-tomowego podręcznika akademickiego *Budownictwo ogólne* (Warszawa 1965–1975). Redaktor i recenzent

książek z zakresu budownictwa i architektury. Autor ekspertyz budowlanych. Sekretarz polskiego oddziału National Committee of Tall Buildings and Urban Habitat (Warszawa–Leheigh, USA) 1977–1980. Członek: Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa w Warszawie 1957–1980; Związku Nauczycielstwa Polskiego (prezes oddziału w Instytucie Konstrukcji Budowlanych Politechniki Warszawskiej 1977–1979) 1957–1990. Laureat 9 nagród rektora Politechniki Warszawskiej oraz II nagrody w konkursie za najlepszą recenzję w czasopiśmie „Inżynieria i Budownictwo” 1978. Uhonorowany tytułem „profesora roku” na Wydziale Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej 1973 i 1977 oraz w Szkole Architektury im. Hammonsa w Drury Collegiate University w Springfield, USA 1998. Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi. Miejsce zamieszkania: USA.

WÓJCIK Jerzy Franciszek, inżynier budownictwa lądowego; ur. 18 sierpnia 1939 w Warszawie. Wykształcenie: Politechnika Warszawska 1967 i Uniwersytet Warszawski (zarządzanie i organizacja) 1980. W latach 1982–1994 w Nigerii, gdzie zaprojektował i nadzorował budowę kilkudziesięciu obiektów, m.in. rezydencje ministrów; bloki mieszkalne policji w Abuja; budynki politechniki w Kaura-Namoda; 12 budynków mieszkalnych w Kadunie; dwa mosty w Zarii; dwa meczety, kościół i dwa banki w Kadunie; sale wykładowe, hotele studenckie, kościół i bank w Minna; bank w Maiduguri; szpital w Kano. W latach 1994–1998 we Francji, gdzie był głównym projektantem i nadzorował rekonstrukcję pałacu Villa St. Georges w Grasse. Projektant wnętrza Pałacu Ghica i kompleksu handlowego World Trade Center w Bukareszcie. W 1997 wrócił do Polski.

POSTACIE HISTORYCZNE

ARCTOWSKI (Artzt) Henryk, podróżnik, geograf, geofizyk; ur. 15 lipca 1871 w Warszawie, zm. 21 lutego 1958 w Waszyngtonie, syn Karola Artzta i Berty z domu Perl; żonaty: Arian Jane Addy (śpiewaczka). Wykształcenie: Gimnazjum Athenée w Liège 1884–1888; studia w zakresie matematyki i fizyki na uniwersytecie w Liège 1888–1889; studia chemiczne i geologiczne w Paryżu (Sorbona, Collège de France, Szkoła Górnicza) 1889–1893; studia meteorologiczne i geologiczne

w Meteorological Office w Londynie i na uniwersytecie w Edynburgu. Asystent w Katedrze Chemii uniwersytetu w Liège 1893–1896. Za zgodą rządu belgijskiego spolszczył nazwisko Artzt na Arctowski. Uczestnik belgijskiej ekspedycji arktycznej 1897–1899. W latach 1911–1919 oraz 1939–1956 w USA. Inicjator i dyrektor Działu Przyrodniczego w New York Public Library w Nowym Jorku 1911–1919; profesor geofizyki i meteorologii Uniwersytetu Lwowskiego oraz dyrektor Instytutu Geofizyki i Meteorologii we Lwowie 1921–1939. Profesor w Dziale Geofizycznym Smithsonian Institution w Waszyngtonie 1939–1950. Przewodniczący Międzynarodowej Komisji Zmian Klimatycznych i uczestnik prac Międzynarodowej Komisji Śniegu i Lodu Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej 1948. Należał do najwybitniejszych badaczy krajów polarnych. Autor ponad 400 prac naukowych. Najważniejsze osiągnięcia naukowe: przeprowadzenie badań nad procesami erozji w kredowych i trzeciorzędowych skałach Ardenów, przeprowadzenie badań nad stosunkami głębinowymi wód regionu Antarktydy i opracowanie mapy batymetrycznej mórz antarktycznych na podstawie sondaży, wykonanych podczas wyprawy polarnej. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, jugosłowiański Krzyż Komandorski Orderu Świętego Sawy, egipski Krzyż Komandorski Orderu Nilu, belgijski Krzyż Oficerski Orderu Leopolda.

ARCZYŃSKA-REWKOWSKA Maria, aktorka; ur. w Warszawie, zm. 11 listopada 1981 w Londynie. Wykształcenie: Państwowy Instytut Teatralny w Warszawie. Podczas II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestniczka powstania warszawskiego. Uratowała kilkudziesięciu Żydów przechowując ich w swoim mieszkaniu w Warszawie i w Podkowie Leśnej. Od 1946 w Wielkiej Brytanii. Aktorka w Teatrze Związku Artystów Scen Polskich w Londynie 1947–1981. Laureatka nagrody Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie 1980. Odznaczenia: Krzyż Armii Krajowej, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Sprawiedliwych Yad Vashem.

BABIŃSKI Wacław, ekonomista, dyplomata; ur. 3 kwietnia 1887 w Warszawie, zm. 22 lipca 1957 w Montrealu. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1906–1911; doktorat nauk ekonomicznych i społecznych na uniwersytecie w Monachium.

Od 1944 w Kanadzie. Poseł polski w Kanadzie, a po cofnięciu uznania rządowi polskiemu przedstawiciel rządu RP na uchodźstwie. Przedstawiciel Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego skupiającego życie polskie w Kanadzie. Autor wielu artykułów i rozpraw naukowych, m.in. *Die kolonisation Westpreussens* (1910).

BAGIŃSKI Kazimierz Florian, działacz polityczny; ur. 15 marca 1890 w Warszawie, zm. 27 lipca 1966 w Phoenix (USA). Wykształcenie: Politechnika Lwowska 1912–1914; Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego 1923–1925. W latach 1915–1948 w Polsce, m.in. żołnierz I Brygady Legionów 1914; sekretarz Naczelnego Komitetu Wykonawczego Stronnictwa Ludowego 1931–1939; poseł na Sejm RP 1919–1930; dyrektor Wydziału Spraw Wewnętrznych Delegatury rządu RP na Kraj w Warszawie 1944; wiceprzewodniczący Rady Jedności Narodowej 1944–1945. W marcu 1945 wywieziony do Moskwy i skazany na rok więzienia w procesie szesnastu. W 1946 powtórnie aresztowany i skazany na 8 lat więzienia (zwolniony na mocy amnestii 1947). Od 1948 w USA, gdzie współorganizował Polskie Stronnictwo Ludowe – Odłam Jedności Narodowej w Waszyngtonie 1951–1955. Przewodniczący Tymczasowego Komitetu Wykonawczego PSL 1952–1955. Odznaczenia: Order Wojenny Virtuti Militari.

BAKAŁOWICZ Stefan, artysta malarz; ur. 17 października 1857 w Warszawie, zm. w 1947 w Rzymie, syn Władysława i Wiktoryny z Szymanowskich; żonaty: Giuseppina Aloisi. Wykształcenie: Akademia Sztuk Pięknych w Petersburgu 1876–1882. Od 1882 we Włoszech. Zajmował się głównie malarstwem historycznym malując, m.in. sceny rodzajowe z życia starożytnego Rzymu, Grecji i Egiptu, później także pejzaże. Prezentował swoje prace w Warszawie, Petersburgu, Londynie i Monachium. Kilkakrotnie nagradzany złotymi i srebrnymi medalami. Członek Zarządu Polskiej Organizacji Artystów Plastyków „Kapitol” w Rzymie.

BERLEWI Henryk, artysta malarz, krytyk sztuki; ur. 20 października 1894 w Warszawie, zm. 2 sierpnia 1967 w Paryżu. Wykształcenie: Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie 1904–1909; Akademia Sztuk Pięknych w Antwerpii 1909–1910; École des Beaux-Arts w Paryżu

1911–1912. Główne kierunki zainteresowania: dadaizm, futurizm, konstruktywizm i suprematyzm. Członek Grupy Kubistów, Konstruktywistów i Suprematystów „Blok” 1924–1926. Od 1928 we Francji. Głównie zajmował się mechanofakturą, wystawiając swoje prace na wystawach w Paryżu, Berlinie, Bremie, Brukseli i Antwerpii.

BOROWSKI Mieczysław, tancerz, choreograf, reżyser; ur. 10 września 1908 w Warszawie, zm. 15 sierpnia 1976 w Buenos Aires (Argentyna). Wykształcenie: Szkoła Baletu przy Teatrze Wielkim w Warszawie. Od 1932 w Argentynie. Mistrz baletu, choreograf i nauczyciel tańca w Teatro Argentino w La Plata i w Teatro Colon w Buenos Aires.

BORTNOWSKI Władysław, generał Wojska Polskiego, działacz polityczny i społeczny; ur. 12 listopada 1891 w Radomiu, zm. 22 listopada 1966 Glen Cove (Long Island k. Nowego Jorku). W latach 1917–1939 w Polsce, m.in. szef sztabu 3. Armii Wojska Polskiego 1920; dowódca Armii „Pomorze” 1939. Więzień niemieckich oflagów: IV B Königstein, VIII E Johannisbrunn i VIIa Murnau 1939–1945. W latach 1946–1951 w Londynie, a następnie w Nowym Jorku. Współinicjator powołania Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie i jego pierwszy prezes 1947–1954; prezes 1961–1962, a następnie wiceprezes 1962–1963 Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Działacz Ligi Niepodległości Polski w Londynie i Nowym Jorku oraz Stowarzyszenia Polskich Komбатantów w USA. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Srebrny Orderu Virtuti Militari, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych (4x), Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej, francuska Legia Honorowa (III), belgijski Order Leopolda (IV), rumuński Order Gwiazdy (III), łotewski Order Pogromcy Niedźwiedzia (III).

BRONIECKI Feliks, redaktor, spiker radiowy; ur. 19 lutego 1909 w Warszawie, zm. 5 sierpnia 1997 w Waszyngtonie. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim i Polskim Wydziale Prawa na Uniwersytecie Edynburskim. W czasie II wojny światowej żołnierz Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich. Spiker

w Radiu Polskim w Londynie 1944–1946; redaktor i spiker w Sekcji Polskiej Radia BBC w Londynie 1946–1953; spiker w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1953–1962; pracownik (zastępca szefa sekcji 1976–1982, szef sekcji 1982) Sekcji Polskiej Głosu Ameryki w Waszyngtonie 1964–1982. W testamencie zapisał znaczne sumy dla polonijnych instytucji w USA, Włoszech i Wielkiej Brytanii.

BUCHWALDOWA Maria (właściwie Maria, z Kryszkiewiczów, 2^ov. Rażniewska), aktorka, reżyser; ur. 22 lipca 1910 w Mławie, zm. 19 marca 2003 w Konstancinie k. Warszawy. Wykształcenie: średnie handlowe oraz w latach 1934–1937 praktyka w Instytucie „Reduta” J. Osterwy i w teatrze radiowym w Warszawie. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestniczka powstania warszawskiego, po jego upadku więziona w niemieckich obozach jenieckich w Lamsdorf i Molsdorf. Aktorka Teatru Schillera w Lingen (Niemcy) 1945. Od 1946 w Wielkiej Brytanii. Aktorka w Teatrze Polskim Związku Artystów Scen Polskich za Granicą w Londynie (m.in. *Dosia* w *Skalbmierzankach*, *Marysia* w *Weselu* czy *Eleonora* w *Tangu*); wykładowca od 1971, a następnie kierownik od 1975 Laboratorium Teatralnego (Studium Dramatyczne) w Londynie. Członek Zarządu 1978–1982, a następnie od 1985 Rady Artystycznej Związku Artystów Scen Polskich za Granicą w Londynie. Uehonorowana nagrodami artystycznymi oraz dyplomem Armii Krajowej.

CHMIELIŃSKA Stefania, działaczka polonijna; ur. 22 maja 1866 w Warszawie, zm. 22 lutego 1939 w Chicago. W USA od 1891, gdzie w Chicago założyła kwiaciarnię. Współzałożycielka i pierwsza krajowa prezeska (1899–1900, 1901–1902, 1906–1910; honorowy prezes 1931) Związku Polek w Ameryce 1898. Twórczyni w Stanach Zjednoczonych towarzystw samopomocowych i ubezpieczeniowych dla kobiet. Założycielka pisma „Głos Polek” (Chicago) 1908. Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

CHOMIŃSKI Andrzej (Andrew Martin), aktor; ur. 29 października 1936 w Warszawie, zm. 6 lipca 1998 w Monachium (Niemcy), syn Leona i Janiny z domu Skrockiej. Wykształcenie: Państwowa

Wyższa Szkoła Teatralna i Filmowa w Łodzi 1953–1959. Aktor teatralny i telewizyjny w Polsce 1958–1967. Pracownik (aktor, spiker, redaktor, lektor wieloodeinkowych tekstów literackich w audycji *Na czerwonym indeksie*) w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Danii, a następnie w Monachium 1969–1994.

CIEPLIŃSKI Jan, tancerz, choreograf; ur. 10 maja 1900 w Warszawie, zm. 21 kwietnia 1972 w Nowym Jorku. Wykształcenie: Szkoła Baletowa w Warszawie 1909–1918. Dyrektor i choreograf Baletu Królewskiego w Sztokholmie 1927–1931; choreograf baletu opery w Budapeszcie 1931–1934; naczelny baletmistrz i choreograf Teatru Wielkiego w Warszawie 1934–1935. Od 1943 przebywał w Budapeszcie, Londynie (wykładowca w różnych studiach baletowych 1950–1953) i w Nowym Jorku, gdzie współpracował z polonijnymi zespołami baletowymi. Jego kompozycje choreograficzne, oparte na tańcu klasycznym, odznaczały się urozmaiceniem strony formalnej, muzykalnością i dbałością o kształt teatralny. W baletach wywodzących się z rodzimej tradycji, przestrzegał czystości kroków i wiernego zachowania charakteru tańców narodowych, ale wzbogacał je elementami zaczerpniętymi z tańca klasycznego. Autor publikacji książkowych: *Szkic dziejów baletu polskiego* (1956), *A History of Polish Ballet* (1983).

CZARTORYSKI Adam Jerzy, książę, mąż stanu; ur. 14 stycznia 1770 w Warszawie, zm. 15 lipca 1861 w Monfermeil (Francja), syn Adama Kazimierza i Izabeli z Flemingów; żonaty: Anna z ks. Sapiehów; dzieci: Witold, Władysław, Izabela. Minister spraw zagranicznych Imperium Rosyjskiego 1804–1806; wiceprezes Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego 1915; senator-wojewoda Królestwa Polskiego 1815; prezes Rządu Narodowego Królestwa Polskiego 1831. Od 1833 we Francji. Założyciel w Paryżu: politycznego obozu konserwatywno-liberalnego Hotel Lambert, czasopisma „Wiadomości Polskie” oraz Biura Interesów Spraw Polskich. Współzałożyciel: Towarzystwa Literackiego Polskiego, Stowarzyszenia Pomocy Naukowej, Biblioteki Polskiej w Paryżu. Członek organizator łóż masońskich: Świątyni Izis i Kazimierza Wielkiego. Odznaczenia: Order Świętego Stanisława, Order Orła Białego, Krzyż Virtuti Militari.

CZARTORYSKI Władysław, polityk emigracyjny; ur. 3 lipca 1828 w Warszawie, zm. 23 czerwca 1894 w Boulogne-sur-Seine (Francja), syn Adama i Anny z Sapiehów; żonaty: (I) Maria Amparo hr. de Vista Allegre, (II) Małgorzata ks. Orleanu; dzieci: August, Adam, Witold. Od dzieciństwa we Francji. Wykształcenie: Wyższa Szkoła Polska w Paryżu. Organizator w Stambule, wspólnie z A. Mickiewiczem, 2. Pułku Ułanów Sułtańskich 1855; współkierujący (z ojcem) pracami Hotelu Lambert w Paryżu; główny agent dyplomatyczny Rządu Narodowego (podczas powstania styczniowego) przy rządach Francji, Anglii, Włoch, Szwecji i Turcji. Krytykował tworzenie legionu polskiego we Włoszech 1866. Dożywotni prezes Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Aktywny działacz i przewodniczący: Towarzystwa Literackiego Przyjaciół Polski w Londynie, Wyższej Szkoły Polskiej w Paryżu oraz kolonii w Adampolu. Twórca Muzeum Czartoryskich w Krakowie 1878.

DĄBROWSKA Kazimiera, artystka malarka, miniaturzystka; ur. 3 marca 1890 w Radomiu, zm. 4 lutego 1972 w Rzymie. Wykształcenie: Szkoła Artystyczna dla kobiet Aurelii Conti w Warszawie 1905; Warszawska Szkoła Rysunku i Malarstwa 1908. We Włoszech od 1936. Na zlecenie Kurii rzymskiej wykonała miniaturowe portrety papieży od Piusa IX do Pawła VI oraz cykle miniatur przedstawiające najważniejsze wydarzenia z dziejów Kościoła. Projektantka kart i znaczków pocztowych dla poczty watykańskiej. Odznaczenia, m.in. Pro Ecclesia et Pontifice.

DĄBROWSKA Krystyna, rzeźbiarka; ur. 26 listopada 1906 w Warszawie, zm. 1 września 1944 w Warszawie. Wykształcenie: Wydział Rzeźby i Brązownictwa Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Poznaniu 1925–1930; Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie 1933–1935; Królewska Akademia Sztuk Pięknych w Rzymie. W latach 1935–1938 we Włoszech, gdzie namalowała ok. 70 obrazów (akwarele).

DEHNEL-WRÓBEL Barbara, prawnik, redaktor; ur. 10 stycznia 1913 w Warszawie, zm. 1983, córka Piotra i Marii z Otwockich. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim

1930–1934. Referent w Dziale Literackim Polskiego Radia w Warszawie 1934–1939. W czasie II wojny światowej więziona w niemieckim obozie koncentracyjnym 1944–1945. Redaktor naczelna tygodnika „Czas” w Brukseli 1945–1946; redaktor w tygodniku „Lud Polski” w Brukseli 1947; sekretarka w Dziale Programowym, a następnie monitor w Dziale Nasłuchu Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1955.

DRZEWIECKI Jerzy, konstruktor lotniczy; ur. 7 sierpnia 1902 w Warszawie, zm. 15 maja 1990 w Ottawie, syn Józefa i Jadwigi z Jankowskich; żonaty: Józefa Śmiałowska; dzieci: Marta, Ewa, Anna. Wykształcenie: Wydział Mechaniczny Politechniki Warszawskiej; Centralna Eskadra Treningowa (dyplom pilota wojkowego). W latach 1920–1939, m.in. konstruktor szybowca SL2 Czarny Kot 1924, samolotu turystycznego JD2 oraz (wspólnie z S. Rogalskim i S. Wigurą) samolotów RWD 1927–1939. Ustanowił na samolocie RWD-7, w II klasie samolotów turystycznych rekord prędkości 178 km/h (z J. Wedrychowskim) i wysokości – 6023 m (z A. Kocjanem). Kreślarz, a następnie konstruktor w angielskiej wytwórni samolotów Bristol Aeroplane Co. w Filton 1945–1947. Od 1947 w Kanadzie. Kreślarz, a następnie inżynier konstruktor w National Research Council w Ottawie (instalował radioteleskopy oraz projektował interferometrię) 1947–1972. Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (2x), Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Order of British Empire.

DUNIN-BORKOWSKA Krystyna Stanisława z domu Wójcicka, pracownik administracji; ur. 10 czerwca 1916 w Warszawie, zm. 12 lutego 1990 w Falls Church (Wirginia, USA), córka Jana i Heleny z Lewandowskich. Wykształcenie: średnie w Warszawie 1931–1936. Łączniczka i sekretarka redakcji pisma „Warszawa Walczy” podczas powstania warszawskiego 1944. Więźniarka niemieckich obozów jenieckich 1944–1945. Pracownik (maszynistka 1952–1953, szefowa hali maszyn 1953–1960, sekretarka w redakcji *Dziennika radiowego* 1960–1969; analityk w polskim Dziale Studiów i Analiz 1969–1981) Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa 1952–1981.

ENGLERT Juliusz Ludwik, artysta grafik, fotografik, publicysta; ur. 7 września 1927 w Warszawie, zm. 13 stycznia 2010 w Londynie. Wykształcenie: Państwowa Szkoła Graficzna w Warszawie; Wydział Grafiki i Druku Sitowego w London Borough Polytechnic. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej batalionu „Wigry” i uczestnik powstania warszawskiego. W Wielkiej Brytanii od 1945. Autor licznych opracowań graficznych (m.in. afisze, katalogi wystaw, okładki książek, ekslibrisy). Wydawca londyńskiej „Kroniki Ilustrowanej” 1989–1994 oraz autor i współautor kilkunastu albumów historycznych, poświęconych m.in. Janowi Pawłowi II, gen. Stanisławowi Maczkowi, gen. Władysławowi Sikorskiemu, gen. Stanisławowi Sosabowskiemu. Organizator 30 fotoreporterskich wystaw. Założyciel 12. Kręgu Starszoaharcerskiego im. Stefana Starzyńskiego w Londynie. Inicjator (od 1996) organizowania w londyńskiej dzielnicy Ealing „Polskiego Tygodnia”. Współtwórca i wiceprezes 1. Polskiego Oddziału St. John’s Ambulance w Wielkiej Brytanii 1984. Członek: Rady Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie, Rady Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii, Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich na Obczyźnie, Polskiego Towarzystwa Heraldycznego w Warszawie. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu zasługi RP, Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Wojska, Święty Konstantyński Order Wojskowy Świętego Jerzego.

FLOYAR-RAJCHMAN Henryk Juliusz, wojskowy, działacz polonijny; ur. 7 grudnia 1893 w Warszawie, zm. 23 marca 1951 w Nowym Jorku. Wykształcenie: szkoła średnia w Warszawie i Krakowie; Wyższa Szkoła Wojenna w Warszawie. W latach 1913–1941 w Polsce, m.in. attaché wojskowy poselstwa polskiego w Japonii 1918–1921; minister przemysłu i handlu 1934. Od 1941 w USA. Propagator przeniesienia centrum życia polskiej emigracji z Wielkiej Brytanii do USA. Inicjator powołania Związku Piłsudczyków i Skarbu Narodowego w Stanach Zjednoczonych. Wiceprezes Komitetu Organizacyjnego Instytutu Józefa Piłsudskiego 1947–1951.

GAMARNIKOW Michał, ps. Michał Górecki, ekonomista, publicysta; ur. 6 lutego 1920 w Warszawie, zm. 22 lipca 1977 w Monachium (Niemcy), syn Jakuba i Reny z domu Tupel. Wykształcenie: Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Warszawie 1930–1938; Glasgow and West of Scotland Commercial College 1945–1948; studia w zakresie ekonomii na Uniwersytecie Londyńskim 1946–1949. W czasie II wojny światowej więzień rosyjskiego łagru koło Tomska na Syberii 1940–1941, a następnie bombardier w Armii Polskiej gen. W. Andersa, z którą przeszedł cały szlak bojowy 2. Korpusu Polskiego. Pracownik (sekretarz redakcji, redaktor audycji gospodarczych, autor komentarzy w bieżących audycjach politycznych) Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1977; współpracownik (*senior research fellow*) Research Institute on Communist Affairs na Columbia University w Nowym Jorku 1967–1968. Działacz Polskiej Partii Socjalistycznej na obczyźnie (m.in. sekretarz Rady Centralnej oraz członek Komisji Ekspertów Międzynarodówki Socjalistycznej) 1947–1977. Autor artykułów w czasopiśmie polskich i zagranicznych, m.in. w takich jak: „Światło”, „Robotnik”, „Ład Gospodarczy”, „Wolna Trybuna”, „Kultura” (Paryż), „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), „East Europe” (Nowy Jork), „Problems of Communism” (Waszyngton), „Neue Zürcher Zeitung” (Zurych), „Analyse et Prévisions” (Paryż), „L’Est” (Mediolan), „Poland and Germany” (Londyn).

GĄSIOROWSKA Krystyna, pracownik administracji, tłumacz; ur. 23 stycznia 1924 w Warszawie, zm. 28 października 2003 w Monachium (Niemcy), córka Johanna i Zofii z Kwiatkowskich. Wykształcenie: Żeńskie Gimnazjum Państwowe im. Juliusza Słowackiego w Warszawie 1938–1940; studia medyczne (przerwane) na Uniwersytecie Wiedeńskim 1942–1944. Urzędnik i tłumacz w administracji armii amerykańskiej i amerykańskich placówkach naukowych w Wiesbaden (Niemcy) 1953; pracownik (kierowniczka 1974–1985) Działu Nasłuchu Radiowego w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1964–1985.

GĄSIOROWSKI Wacław ps. Wacław Sclavus, powieściopisarz, działacz polonijny; ur. 27 czerwca 1869 w Warszawie, zm.

30 października 1939 w Konstancinie k. Warszawy. Wykształcenie: średnie ogólnokształcące oraz kurs farmaceutyczny i buchalteryjny. W latach 1900–1904 w Polsce, m.in. redaktor i wydawca pisma „Strumień” oraz sekretarz „Przeglądu Tygodniowego”. Od 1904 we Francji. Założyciel Komitetu Francusko-Polskiego 1909 i Towarzystwa Literacko-Artystycznego 1910. W czasie I wojny światowej inicjator utworzenia Komitetu Pomocy Rodakom 1914 i Komitetu Pomocy Rannym 1915 oraz współorganizator armii polskiej we Francji 1914–1918. Redaktor francusko-polskiego tygodnika „Polonia”. W latach 1921–1930 przebywał w USA, gdzie redagował „Kuriera Nowojorskiego”, „Górnika” i „Gwiazdę Polarną”. Dyrektor i wykładowca historii i literatury polskiej w Alliance College w Cambridge Springs 1922–1930. Autor powieści historycznych, m.in.: *Huragan* (1902), *Rok 1809* (1903), *Szwolężerowie gwardii* (1910), *Księżna Łowicka* (1908), *Bem* (1911), *Miłość królewicza* (1931). W 1930 wrócił do Polski.

GÓRECKI Jan, socjolog i filozof prawa, nauczyciel akademicki; ur. 10 kwietnia 1926 w Warszawie, zm. 18 września 2001 w Urbana-Champaign (Illinois, USA); żonaty: Danuta Wojnar (nauczyciel akademicki); dzieci: Maria (pracownik naukowy w New York Public Library). W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie 1945–1947; doktorat z prawa na Uniwersytecie Wrocławskim 1949; egzamin referendarski w Prokuraturze Generalnej w Krakowie 1950. Pracownik naukowy (asystent, starszy asystent i adiunkt 1947–1959, docent 1959–1968) Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie 1947–1969; profesor socjologii na University of Illinois w Urbana-Champaign 1970–1996; profesor wizytujący na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie 1992 i 1996. Autor licznych publikacji naukowych, m.in. *Divorce in Poland – A Contribution to the Sociology of Law* (1970), *A Theory of Criminal Justice* (1979), *Capital Punishment – Criminal Law and Social Evolution* (1986). Członek, m.in. British Council Scholar w London School of Economics 1959–1960, Komitetu Socjologii PAN 1957–1968; Komitetu Nauk Prawnych PAN 1963, Rockefeller Fellow in Humanities 1976–1977.

GRZYMAŁA Roman, dziennikarz; ur. 10 stycznia 1908 w Warszawie, zm. 14 stycznia 1964 w Londynie, syn Stanisława i Jadwigi. Wykształcenie: Państwowe Gimnazjum Ogólnokształcące im. Tadeusza Reytana w Warszawie 1920–1929; Wyższa Szkoła Dziennikarstwa w Warszawie 1929–1931. Korektor, a następnie dziennikarz i sprawozdawca w „Gazecie Polskiej” 1932–1939. W czasie II wojny światowej więzień sowieckiego łagru na Syberii 1940–1942, a następnie starszy saper w 3. Dywizji Strzelców Karpackich Armii Polskiej gen. W. Andersa 1942–1945. Członek zespołu redakcyjnego dziennika „Słowo Polskie” w Londynie 1946–1947; redaktor w Sekcji Polskiej Głosu Ameryki w Monachium 1955–1957; redaktor *Przeglądu prasy polskiej* w Dziale Studiów i Analiz w Radiu Wolna Europa w Monachium 1957–1959. Prezes Klubu Szachowego YMCA w Londynie. Członek Zarządu Ogniska Polskiej YMCA oraz Stowarzyszenia Polskich Fotografików w Londynie.

HABICH Edward Jan, inżynier; ur. 31 stycznia 1835 w Warszawie, zm. 31 października 1909 w Limie (Peru), syn Ludwika i Matyldy z Mauersbergerów; żonaty: z Peruwianką; dzieci: czterech synów i córka. Wykształcenie: Wydział Artylerii Akademii Wojskowej w Petersburgu 1852–1854; École des Ponts et Chaussées w Paryżu 1860–1863. Uczestnik powstania styczniowego (komisarz Rządu Narodowego w Galicji) 1863. Profesor mechaniki (dyrektor 1865–1868) w Szkole Wyższej Polskiej na Montparnasse w Paryżu 1864–1868; inżynier rządowy w Peru (m.in. uczestnik odbudowy portu i projektant mola w Arica; projektant rozbudowy miast Ilo i Moquegua; członek komisji opiniujących różne projekty z zakresu budownictwa lądowego i inżynierii wodnej; inicjator i prezes powołania Korpusu Inżynierów w Peru) 1869–1872. Inicjator utworzenia i dyrektor pierwszej w Peru Politechniki (Escuela de Construcciones Civiles y de Minas – obecna nazwa: Universidad Nacional de Ingenieria) 1876–1909. Autor projektu kodeksu górniczego, który stał się podstawą do formowania wszystkich norm, praw i regulaminów w tej dziedzinie 1889. Inicjator utworzenia w Limie Izby Przemysłowej oraz Urzędu Miar i Wag. Współzałożyciel Towarzystwa Geograficznego w Limie 1888. Inicjator i redaktor peruwiańskiego czasopisma naukowo-technicznego „Anales de Construcciones Civiles y de Minas del Perú” 1880–1887. Autor

artykułów oraz prac naukowych, m.in. *Études cinématiques* (1879), *Proyecto de Código de Minería* (1889), *Vías del Pacífico del Marañón* (1903). Uhonorowany w 1914 pomnikiem na Plaza de Habich w Limie, jego podobizny zdobią sale na Universidad Nacional de Ingeniería oraz w siedzibie Sociedad de Ingenieros del Perú.

HERTZ Zofia z domu Neuding, redaktor, publicystka, wydawca; ur. 27 lutego 1911 w Warszawie, zm. 20 czerwca 2003 w Maisons-Laffitte (Francja), córka Ludwika i Heleny z domu Visenson; zamężna: Zygmunt Hertz (współzałożyciel Instytutu Literackiego). Wykształcenie: Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie II wojny światowej aresztowana przez NKWD i więziona w posiołku Cyn-głok Maryjskiej Republiki Autonomicznej SRR 1940–1941, następnie w 2. Korpusie Polskim (m.in. pracownik Biura Kultury, Prasy i Propagandy oraz redakcji „Orla Białego”, sekretarka w kancelarii gen. W. Andersa) 1940–1945. Pracownik Instytutu Literackiego w Rzymie, a następnie w Maisons-Laffitte (członek zespołu redakcyjnego miesięcznika „Kultura” oraz „Zeszytów Historycznych”) 1947–2000. Autorka felietonów oraz prowadząca w „Kulturze” rubrykę *Humor krajowy*, jak również tłumaczeń z języka włoskiego, francuskiego i angielskiego. Dokonała przekładu dwóch książek wydanych przez Instytut Literacki: z włoskiego Curzio Malapartego *Historia jutra* oraz z francuskiego Michela Gardera *Agonia reżimu w ZSRR*. W Instytucie Literackim zajmowała się również administracją i księgowością. Uhonorowana Nagrodą im. Brata Alberta oraz nagrodą polskiego Pen-Clubu. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Medaille d’Or de la Ville Maisons-Laffitte. W sierpniu 2008 Rada Miejska w Łodzi podjęła uchwałę nadającą nazwę Skwer Zofii i Zygmunta Hertzów dotychczas bezimiennemu skwerowi, położonemu przy ul. Matejki, pośród gmachów Uniwersytetu Łódzkiego.

HORN Jerzy, inżynier; ur. 23 kwietnia 1906 w Warszawie, zm. 15 lipca 1992 w Nowym Jorku, syn Alfreda i Marii z domu Kopestyńskiej. Wykształcenie: Szkoła Handlowa T. Łebkowskiego w Warszawie 1926; Państwowa Wyższa Szkoła Budowy Maszyn i Elektrotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda w Warszawie 1926–1932. Pracownik firmy RUCH, a następnie Państwowych Zakładów Tele- i Radiotechnicznych

w Warszawie 1932–1942. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego 1944, po jego upadku więziony w niemieckich obozach jenieckich 1944–1945. Kierownik techniczny Rozgłośni Obozowej w obozie dla uchodźców w Wentorf 1945; współpracownik Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1950–1954; inżynier dźwięku, a następnie naczelny inżynier dźwięku w Biurze Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1954–1971. Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

IWANOWSKA-GRABOWSKA Zofia Stanisława, filolog, urzędniczka; ur. 16 lipca 1913 w Warszawie, zm. w 1979 w Londynie. Wykształcenie: Gimnazjum Filologiczne Żeńskie Zofii Sierpińskiej w Warszawie 1931; studiowała filologię francuską, historię i historię sztuki w Instytucie Francuskim w Warszawie; L.C.C Commercial School w Londynie 1951–1953. Sekretarka w Tymczasowym Komitecie Skarbu dla Spraw Polskich i w Komitecie Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii 1945–1955; sekretarka zastępcy dyrektora Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1955–1960.

IŻYCKI DE NOTTO Leon Robert, prawnik, redaktor; ur. 12 marca 1910 w Warszawie, zm. 18 lutego 1975 w Brukseli, syn Kalkista i Dionizy z Rakowskich. Wykształcenie: II Państwowe Gimnazjum św. Jacka w Krakowie 1924–1926; IV Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Krakowie 1926–1928; Gimnazjum im. Jana Matejki w Wieliczce 1928–1930; studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie 1931–1935; Szkoła Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych 1937–1939; redaktor w Radiu Polskim w Londynie 1943–1945; agent ubezpieczeniowy specjalizujący się w ubezpieczeniu tytoniu w Rodezji i Republice Południowej Afryki; pracownik Działu Analiz Programu Radia Wolna Europa, a następnie Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (m.in. koordynator *Panoramy dnia*) 1959–1974.

JACKOWSKA Maria Jadwiga, urzędnik; ur. 10 kwietnia 1900 w Warszawie, zm. w sierpniu 1986 we Francji. Wykształcenie: École Libre des Sciences Politiques w Paryżu. Pracownik centrali

Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz kilkunastu placówek dyplomatycznych, m.in. w Moskwie i w Paryżu. Podczas II wojny światowej pracownik Polskiego Czerwonego Krzyża w Paryżu, a po wyzwoleniu w latach 1945–1955 we Francuskim Komitecie Narodowym Roszczeń Wojennych w Paryżu. Pracownik Działu Publikacji Komitetu Wolnej Europy w Nowym Jorku 1959–1965; sekretarka w Biurze Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1965–1968.

JESION Alfred, rzeźbiarz, rysownik, pedagog; ur. 4 stycznia 1919 w Płocku, zm. 10 kwietnia 1997 w Töby k. Sztokholmu, syn Hermana. Podczas II wojny światowej żołnierz 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki (ranny w bitwie pod Lenino). Wykształcenie: Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie 1946–1950. Pracownik naukowy (asystent, adiunkt, a następnie docent Wydziału Rzeźby 1950–1963; dziekan Wydziału Rzeźby 1952–1954 i 1964–1966; kierownik Katedry Rzeźby 1968). W 1969 zmuszony do wyjazdu z kraju, znalazł się na emigracji w Szwecji, gdzie wykładał w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Sztokholmie 1970–1985. Rzeźbił w glinie, ceramice i brązie. Autor m.in. cykli rzeźbiarskich *Wypalone* i *Paleni*.

KALABIŃSKI Jacek Michał, dziennikarz; ur. 11 sierpnia 1938 w Warszawie, zm. 24 lipca 1998 w Waszyngtonie, syn Wacława i Marii z Lipińskich. Wykształcenie: I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Katowicach 1951–1955; Wydział Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego 1955–1961; kurs dla cudzoziemców przy Institut d'Etudes Politiques w Paryżu 1960; staż językowy na Stanford University w Palo Alto (Kalifornia, USA) 1978–1979. W latach 1961–1983 pracował w Polsce (m.in. sekretarz redakcji miesięcznika „Nasza Ojczyzna”; depešowiec w dzienniku „Sztandar Młodych”; starszy redaktor i komentator w Polskim Radiu; prezes Oddziału Warszawskiego Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich; kierownik działu zagranicznego w miesięczniku „Więź”; autor artykułów w prasie podziemnej, m.in. w „Tygodniku Mazowsze”). Od 1983 w USA. Korespondent Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1984–1987, a następnie w Waszyngtonie 1987–1990; amerykański korespondent „Gazety Wyborczej” 1991–1997 oraz „Rzeczypospolitej” 1998–1998.

KANELBA Rajmund, artysta malarz; ur. 24 lutego 1897 w Warszawie, zm. 23 lipca 1960 w Londynie. Wykształcenie: Szkoła Sztuk Plastycznych w Warszawie 1918–1919 oraz studia malarskie w Wiedniu i Paryżu 1919–1922. Malował głównie portrety i studia kobiet i dzieci. W latach 1928–1934 w Paryżu (działacz Grupy Artystów Polskich), w latach 1934–1951 w Londynie, a następnie od 1951 w USA, gdzie miał dwie pracownie. Uczestnik ponad 50 wystaw zbiorowych. Wystawy indywidualne: Paryż 1928, Berlin 1932, Warszawa 1932, Łódź 1933, Londyn 1936 i 1941, Nowy Jork 1937, 1947, 1952, 1958, 1961, Edynburg 1942 i 1944, Glasgow 1943. Najbardziej znany obraz to portret królowej Elżbiety II oraz portret ambasadora Edwarda Raczynskiego.

KARREN-ZAGÓRSKA Tamara, pisarka, publicystka; ur. 22 września 1918 w Warszawie, zm. 12 kwietnia 1997 w Londynie. Wykształcenie: studia filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie II wojny światowej jako oficer oświatowy Czerwonego Krzyża dołączyła we Włoszech do 2. Korpusu Polskiego. W Wielkiej Brytanii od 1946. Autorka recenzji teatralnych w londyńskich czasopismach polonijnych („Tygodnik Polski”, „Orzeł Biały”, „Wiadomości”), tomiku poezji *Czarne niebo* (Londyn 1986) oraz dwóch sztuk scenicznych: *Pani Gabriela. Autoportret z listów* (1977) i *Kim był ten człowiek? Rzecz o Januszu Korczaku* (1981). Członek Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie.

KLIBAŃSKI Ignacy, dziennikarz; ur. 26 maja 1906 w Warszawie, zm. 20 września 1988 w Londynie, syn Josepha i Lei. Wykształcenie: warszawskie prywatne szkoły średnie: Mayzelsa 1919–1922, Finkla 1922–1926. Działacz Polskiej Partii Socjalistycznej 1928–1988. Wydawca (na zlecenie ambasady) pisma informacyjnego dla polskich uchodźców w Szanghaju 1942; szef prasowy w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej RP w Londynie 1943–1945; redaktor w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” w Londynie 1945–1959; analityk w polskim Dziale Studiów i Analiz Radia Wolna Europa w Monachium 1959–1972. Autor artykułów i publikacji książkowej *63 Days – The Story of the Warsaw Rising* (Londyn 1947). Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

KLIMKIEWICZ-KOBYLIŃSKA Barbara Joanna, aktorka; ur. 8 kwietnia 1936 w Warszawie, zm. 24 listopada 2010 w Monachium (Niemcy), córka Henryka i Józefy. Wykształcenie: Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna w Warszawie 1957–1961. Aktorka Teatru Dramatycznego w Warszawie 1961–1982; spikerka i aktorka, a następnie aktorka i realizatorka radiowa w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1985–1994.

KOŁACZKOWSKI Ryszard, pilot, ekonomista, redaktor radiowic; ur. 25 sierpnia 1918 w Warszawie, zm. 29 lipca 2005 w Mountain View (USA), syn Stefana i Marii z Madalińskich. Wykształcenie: Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Krakowie 1931–1937; studia chemiczne na Uniwersytecie Rzymskim 1946; studia w zakresie ekonomii i handlu, a następnie chemii na Polish University College i Woolwich Polytechnic w Londynie. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939, po jej zakończeniu przedostał się do Francji. W czasie II wojny światowej, m.in. po ukończeniu szkoły pilotażu w Hucknall (Wielka Brytania) oraz Royal Artillery Training Centre we Włoszech otrzymał przydział do 663. Dywizjonu Samolotów Artylerii przy 2. Korpusie Polskim we Włoszech. Podczas pobytu we Włoszech wygrał zakład, lądując samolotem rozpoznawczym na weneckim placu św. Marka. Po wojnie podjął pracę w londyńskim przemyśle 1945–1959. Pracownik (kierownik 1959–1966) Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Lizbonie 1952–1966; redaktor *Przeglądu prasy polskiej* w Dziale Studiów i Analiz Radia Wolna Europa w Monachium 1966–1984; redaktor prowadzący *Polską godzinę kulturalną* w polskim programie radiowym w San Francisco 1984–1997. Wicedyrektor Kongresu Polonii Amerykańskiej 1985–1992; wiceprezes Kongresu Polonii Amerykańskiej 1992. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi.

KOMARNICKI Tytus, prawnik, dyplomata, nauczyciel akademicki; ur. 15 stycznia 1896 w Jordanowicach k. Warszawy, zm. 9 września 1967 w Londynie, syn Tytusa i Józefy z Suszyckich. Wykształcenie: studia prawnicze na uniwersytetach w Dorpacie, Warszawie i Paryżu; doktorat z prawa na Uniwersytecie Paryskim 1923; Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu; habilitacja na Polskim

Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie 1955. Pracownik Departamentu Stanu Rady Regencyjnej 1918; pracownik (sekretarz legacyjny II kl. w Poselstwie w Belgradzie 1924; radca ministerialny w Departamencie Politycznym 1924–1928; sekretarz Poselstwa I kl. w Berlinie 1928; radca legacyjny w Poselstwie RP w Watykanie 1929–1930 i w Hadze 1930–1931; zastępca delegata i sekretarz generalny delegacji RP na konferencję rozbrojeniową w Genewie 1932) Ministerstwa Spraw Zagranicznych 1918–1934; minister pełnomocny i delegat RP przy Lidze Narodów 1934–1938; kierownik Poselstwa RP w Bernie 1938–1940. Po zakończeniu kariery dyplomatycznej był wykładowcą w Akademii Prawa Narodów, na Sorbonie oraz w Kolegium Wolnej Europy w Strasbourgu. Docent, a następnie profesor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie 1955–1967. Założyciel Studium Zagadnień Międzynarodowych. Autor artykułów naukowych i pracy *The Rebirth of the Polish Republic* (1957) oraz wydawca *Dariusza i tek Jana Szembeka*, t. 1–3 (1964–1969), *Documents on Polish Soviet Relations 1939–1945* (1961). Wiceprezes Komitetu Naukowego Instytutu im. gen. Sikorskiego w Londynie. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, papieski Order św. Sylwestra, jugosłowiański Order św. Sawy (III, IV), francuska Legia Honorowa (V).

KOMARNICKI Wacław, prawnik, działacz polityczny, nauczyciel akademicki; ur. 29 lipca 1891 w Warszawie, zm. 19 marca 1954 w Londynie, syn Tytusa i Józefy z Suszyckich. Wykształcenie: studia prawnicze na uniwersytecie w Dorpacie 1919–1924. Ochotnik w kampanii 1920. Pracownik naukowo-dydaktyczny (profesor nadzwyczajny 1921; profesor zwyczajny 1923; dziekan Wydziału Prawa 1924–1927) Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1920–1939; wykładowca w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie 1929–1939. Członek Rady Miejskiej Wilna (Stronnictwo Demokratyczne) i poseł na Sejm RP 1928–1935. Po wybuchu II wojny światowej internowany w Griazowcu k. Wołogdy. Minister sprawiedliwości w rządzie gen. W. Sikorskiego 1942. Wykładowca na Polskim Wydziale Prawa przy uniwersytecie w Oksfordzie 1944–1948, a następnie w Szkole Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie oraz profesor prawa międzynarodowego i państwowego Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie.

Wygłosił pięć wykładów w Haskiej Akademii Prawa Międzynarodowego. Autor artykułów naukowych oraz publikacji książkowych.

KOPCZEWSKA Michalina ps. Misia, urzędnik; ur. 29 września 1914 w Warszawie, zm. 4 października 1993. Wykształcenie: średnie. W czasie II wojny światowej łączniczka w Zgrupowaniu „Chrobry II” podczas powstania warszawskiego, po jego upadku więziona w Stalagu IV-V Mühlberg oraz VI C Oberlangen. Sekretarka w Teatrze Dramatycznym 2. Korpusu Polskiego w Londynie 1946–1949; sekretarka, a następnie *researcher* w Dziale Studiów i Analiz Radia Wolna Europa w Monachium 1954–1979.

KOWALEWSKA Regina z domu Orzech, reżyser teatralny; ur. 21 lipca 1909 w Warszawie, zm. 14 sierpnia 1999 w Londynie. Wykształcenie: studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim 1930–1935; studia reżyserskie w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie 1937–1939 oraz w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Łodzi 1946–1947. W czasie II wojny światowej aresztowana przez NKWD i więziona w sowieckich łagrach 1940–1946. Asystentka (stypendystka rządu francuskiego) André Brasacq’a w Teatrze Atelier w Paryżu 1947–1948. Od 1949 w Wielkiej Brytanii. Reżyser w polonijnych teatrach w Londynie, m.in. w Teatrze Aktora Wojciecha Wojteckiego czy Teatrze Związku Artystów Scen Polskich za Granicą. Współorganizatorka, kierownik artystyczny i reżyser (37 przedstawień) londyńskiego Teatru dla Dzieci i Młodzieży „Syrena” 1959–1989. Autorka artykułów w prasie emigracyjnej oraz broszury *Cztery inscenizacje utworów Mickiewicza* (1956) i albumu-kroniki *Syrena nad Tamizą* (1989). Współpracownik Radia Wolna Europa, dla którego przygotowywała pogadanki, adaptacje sztuk oraz słuchowiska dla dzieci i młodzieży. Uehonorowana nagrodą teatralną „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza”. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny Krzyż Zasługi, złota honorowa odznaka Stowarzyszenia Polskich Kombatantów.

KRAJEWSKI Wacław ps. Karol Marek, aktor, śpiewak (baryton), spiker radiowy; ur. 31 stycznia 1924 w Warszawie, zm. 6 listopada 1990 w Monachium (Niemcy), syn Franciszka i Marii z domu Bocian. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestnik

powstania warszawskiego (ranny), po jego upadku uwięziony w obozie jenieckim Stalag XVIII C w Markt Pongau (Austria). Wykształcenie: Studium Teatralne przy 2. Korpusie Polskim we Włoszech 1946; studia aktorskie w Royal Academy of Dramatic Art. w Londynie 1950–1952. Aktor i śpiewak w polonijnych teatrach w Londynie, m.in. w Teatrze Komedia (scena objazdowa) czy w Teatrze Hemara. Aktor, śpiewak, spiker oraz realizator w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (m.in. stały uczestnik programu *Podwieczorek przy mikrofonie* oraz spiker *Dziennika radiowego*) 1952–1989. Jeden z wykonawców piosenek na płycie *Piosenki Mariana Hemara zapowiedane przez autora* wydanej staraniem Związku Artystów Scen Polskich za Granicą i Radia Wolna Europa. Uhonorowany aktorską Nagrodą Młodych Talentów, ufundowaną przez Polskie Oddziały Wartownicze przy Armii Amerykańskiej w Europie.

KUBARY Jan Stanisław, przyrodnik, etnograf; ur. 13 listopada 1846 w Warszawie, zm. 9 października 1896 na wyspie Ponape (Oceanía), syn Stanisława i Tekli z domu Schur. Wykształcenie: rozpoczęte studia lekarskie w Szkole Głównej Warszawskiej. Agent muzealny hamburskiej firmy J.C. Godeffroya (zbierał eksponaty przyrodnicze i etnograficzne na wyspach archipelagów Marshalla i Karolińskiego) 1868–1879. Badacz Oceanii (układał słowniki i opisywał obyczaje krajowców, wykonał prace topograficzne i opracował mapy wysp Oceanii). Zebrane przez niego okazy znajdują się w muzeach w Polsce, Niemczech i Wielkiej Brytanii. Autor 3 publikacji książkowych i ok. 30 rozpraw naukowych, m.in. *Ethnographische Beiträge zur Kenntnis der Carolinischen Inselgruppe und Nachbarschaft* (1885), *Ethnographische Beiträge zur Kenntnis des Karolinen Archipels* (1895). Znalazł kilka nieznanych gatunków ptaków (w terminologii zoologicznej nazwane m.in. *Kubaryun*, *Corrus kubaryi*, *Rhipidura kubaryi*, *Phlegoenas kubaryi*). Uhonorowany pomnikiem na wyspie Ponape oraz nazwą góry w paśmie Finisterre na Nowej Gwinei i nazwą wyspy w atolu Ailinglapalap w Archipelagu Marschalla.

LEJEWSKI Czesław, logik, nauczyciel akademicki; ur. 14 kwietnia 1913 w Mińsku, zm. 9 lipca 2001 w Manchester (Wielka Brytania). Wykształcenie: studia w zakresie filologii klasycznej i logiki

1937–1939 i doktorat 1939 na Uniwersytecie Warszawskim; studia w zakresie logiki i metodologii nauk zakończone doktoratem na London University 1953–1955. W czasie II wojny światowej aresztowany przez NKWD i zesłany na Syberię (opuścił ZSRR z armią gen. W. Andersa). Wykładowca 1956, a następnie profesor i kierownik katedry filozofii na uniwersytecie w Manchester 1966–1980. Profesor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie. Autor ponad 50 rozpraw i artykułów z zakresu logiki symbolicznej, historii logiki, metafizyki i teorii języka. Laureat nagrody im. Alfreda Lenkszewicza. Członek Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie.

LELEWEL Jan Paweł, wojskowy, inżynier, urbanista; ur. 26 czerwca 1796 w Warszawie, zm. 9 kwietnia 1847 w Bernie (Szwajcaria), syn Karola Maurycego. Wykształcenie: Szkoła Elementarna Artylerii i Inżynierii w Warszawie 1810–1812. Porucznik w armii Królestwa Polskiego zatrudniony przy fortyfikowaniu Zamościa i budowie Kanału Augustowskiego, a następnie kierujący pracami fortyfikacyjnymi na Pradze 1828–1931. Kwatermistrz „świętego hufca” i uczestnik wyprawy do Niemiec 1833. Od 1833 w Szwajcarii. Kierujący akcją osuszenia błot Seelandu; naczelnny inżynier przy Dyrekcji Dróg i Mostów (m.in. kierujący pracami przy wytyczaniu i budowie traktów komunikacyjnych pomiędzy Bernem a Lucerną i Bazyleą; budowniczy mostu na rzece Aar; budowniczy kanału łączącego jeziora Thun i Brienz). Założyciel Biura Technicznego w Bernie (m.in. opracował plany rozbudowy Berna; projektant poczty oraz budynku zarządu kantonalnego). Autor publikacji, m.in. *Compte rendu sur les opérations de dessèchement du Seeland* (1836), *Vorschlag zur Anlegung eines Bassin bei dem See* (1836). Zajmował się malarstwem (grafika, akwarela). Odznaczenia: Order Świętego Włodzimierza (IV).

LENARTOWICZ Stefan, działacz społeczno-polityczny; ur. 21 marca 1894 w Warszawie, zm. 2 sierpnia 1961 w Nowym Jorku, syn Leona i Rozalii z Kramerów. Wykształcenie: Szkoła Handlowa Zgromadzenia Kupców w Warszawie 1905–1913; Miejska Wyższa Szkoła Handlowa w Kolonii (Niemcy) 1913–1914; niedokończone studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1915–1920. Kierownik Wydziału Opieki nad Polakami w Niemczech oraz Komitetu

Organizacyjnego Zjazdu Polaków z Zagranicy 1924–1929; dyrektor Światowego Związku Polaków z Zagranicy (redaktor i wydawca pisma „Polacy Zagranicą” 1934–1939; attaché wojskowy przy poselstwie polskim w Brazylii 1942–1945; dyrektor Światopolu (Światowego Związku Polaków z Zagranicy) w Londynie 1945–1961. W latach 1951–1956 przebywał w USA. Korespondent „Dziennika dla Wszystkich” (Bufało), „Tygodnika Polskiego” (Buenos Aires) oraz „Wiadomości” (Londyn). Członek korespondent Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

LENARTOWICZ Teofil Aleksander, rzeźbiarz, poeta, nauczyciel akademicki; ur. 27 lutego 1822 w Warszawie, zm. 3 lutego 1893 we Florencji, syn Karola i Marii z Kwasieborckich; żonaty: Zofia Szymanowska; dzieci: Jan. W latach młodości związany ze środowiskiem Cyganerii Warszawskiej. Współredaktor „Dzwonu Literackiego” oraz autor artykułów w „Bibliotece Warszawskiej”. Od 1860 we Włoszech. Profesor (wykładowca literatury słowiańskiej) Uniwersytetu Bolońskiego 1874–1886. Tworzył wiersze patriotyczne i religijne, poematy historyczne oraz liryki oparte na folklorze mazowieckim, a także rzeźby portretowe, nagrobki. Autor rzeźb do kościoła Santa Croce we Florencji: *Powrót Izraelitów do Ziemi Obiecanej*, *Głowa św. Jana Chrzciciela na misie*, *Drzwi do grobowca Zofii z Kickich Cieszkowskiej*. Odznaczenia: Order Korony Włoch.

LESISZ Tadeusz, architekt, urbanista; ur. 10 lutego 1918 w Kozienicach, zm. 23 września 2009 w Manchesterze (Wielka Brytania), syn Franciszka i Wiktorii z d. Szczur; żonaty: Wanda Irena; dzieci: Krystyna (lekarz), Barbara (adwokat). Studia wojskowe w Szkole Podchorążych Marynarki Wojennej w Toruniu, Bydgoszczy i Gdyni 1936–1939; architektoniczne w Szkole Architektury w Oksfordzie 1948–1953; urbanistyczne na Uniwersytecie Manchesterskim 1954–1957. W czasie II wojny światowej służył w marynarce wojennej m.in. na niszczycielach ORP „Burza” i ORP „Błyskawica”, ścigaczu „S3” oraz krążowniku ORP „Dragon”, walcząc na Morzu Północnym, Oceanie Atlantyckim, Morzu Arktycznym i Morzu Śródziemnym (komandor porucznik) 1939–1945. Architekt: w Town Hall w Dudley 1953–1954, w firmie architektonicznej Greenhalgh & Williams

w Manchester 1954–1963. Współwłaściciel firmy architektonicznej Greenhalgh & Williams w Manchester-Bolton 1963–1989. Projekty i realizacje: kościoły (m.in. św. Marii w Failsworth, Ojców Salezjanów w Bolton, Miłosierdzia Bożego w Manchester, św. Marii w Levenshulme), kaplice (m.in. w Longsigth, Manchester, Northampton), szkoły (podstawowe, średnie, specjalistyczne), domy mieszkalne, osiedla mieszkaniowe, a także projekty w żelazie i marmurze oraz witraże. Prezes Stowarzyszenia Marynarki Wojennej w Manchesterze 1970–2000, prezes Komitetu Pomocy Polsce w Manchesterze; wiceprzewodniczący Rady Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii 1987–1991 (przewodniczący 1991–1993, wiceprzewodniczący 1993). Delegat rządu RP 1981 Członek Royal Institute of British Architects. Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Morski (3x), Krzyż Czynu Bojowego Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, Krzyż Kampanii Wrześniowej, 1939–45 Star, Atlantic Star with (France&Germany bar), Italy Star with (8th Army bar), Defence Medal, War Medal, Norge 1940, Medaille du Jubile (Normandia), Pro Ecclesia et Pontifice, Order św. Grzegorza Wielkiego; srebrny medal Royal Institute of British Architects.

LEWAŃSKI Ryszard Kazimierz, historyk, slawista, nauczyciel akademicki; ur. 24 grudnia 1918 w Warszawie, zm. 30 maja 1996 w Bolonii (Włochy). Wykształcenie: Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Warszawie; studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim 1937–1939 i na Uniwersytecie Bolońskim (doktorat) 1945–1948; studia bibliotekoznawcze na University of California w Berkeley 1956–1957. Po wybuchu II wojny światowej aresztowany przez NKWD i więziony w obozie w Karelii 1939–1941. Żołnierz 5. Kresowej Dywizji Piechoty II Korpusu Polskiego (m.in. redaktor działu informacyjnego „Dziennika Żołnierza APW”) 1941–1944. Lektor języka polskiego na Uniwersytecie Bolońskim 1947–1948; starszy instruktor języka polskiego w Państwowym Instytucie Języków Obcych University of California w Berkeley 1957–1960; historyk w Dziale Słowiańskim New York Public Library 1957–1960; dyrektor biblioteki i wykładowca języków obcych na amerykańskim Johns Hopkins University w Bolonii 1960–1979; wykładowca literatury polskiej na uniwersytecie w Pizie

1973–1979; profesor literatury polskiej i czeskiej na uniwersytecie w Udine 1980–1990. Autor kilkunastu książek, m.in. *Storia della relazione fra la Polonia e Bologna* (1951) oraz ok. 200 esejów i artykułów naukowych na tematy związane głównie ze slawistyką i historią kultury Europy środkowo-wschodniej oraz bibliotekoznawstwem. Wieloletni prezes Akademii Historii i Literatury Polskiej i Słowiańskiej im. Adama Mickiewicza w Bolonii. Członek: Accademia Clementiana w Bolonii (honorowy), Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Warszawie (honorowy) Ukraińskiej Akademii Nauk im. Mohyły w Kijowie (honorowy), Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie w Londynie, Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie w Londynie. Laureat nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie 1995. Odznaczenia: Order Zasługi RP, Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Monte Cassino, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Medal Merentibus Uniwersytetu Jagiellońskiego.

LIBRACH Jan, dyplomata, polityk, dziennikarz radiowy; ur. 29 lutego 1904 w Warszawie, zm. 13 marca 1973 w Nowym Jorku, syn Antoniego i Felicji z domu Forell. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1922–1933 oraz Uniwersytecie Genewskim 1924–1926; doktorat w dziedzinie stosunków międzynarodowych na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie 1968. W latach 1926–1939 pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych, m.in. I sekretarz Ambasady RP w Paryżu 1935–1939. Podczas II wojny światowej inicjator tzw. akcji kontynentalnej. Kierownik Biura Centralnego Akcji Kontynentalnej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych RP w Londynie 1941–1944; kierownik Wydziału Brytyjskiego, a następnie Wydziału Anglo-Amerykańskiego w Wydziale Polityczno-Ekonomicznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w Londynie 1944–1945; wiceminister spraw zagranicznych Rządu RP na uchodźstwie 1950–1954; członek Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie 1950–1956; współpracownik (komentator wydarzeń politycznych) Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1955–1969; dyrektor Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce 1970–1973; członek Rady Instytutu Piłsudskiego w Nowym Jorku 1970–1973. Autor opublikowanej w 1964 analizy *The Rise of the Soviet Empire. A Study of Soviet Foreign Policy*. Odznaczenia: Złoty Krzyż

Zasługi, Krzyż POW, brytyjski Order of the British Empire, francuski Médaille de la Guerre 1939–1945, łotewski Order Trzech Gwiazd (IV), estoński Krzyż Orła (III), bułgarski Order Świętego Aleksandra (IV), rumuński Order Korony Rumunii (III).

LIS-KOZŁOWSKI Stanisław Tadeusz, inżynier chemik, przedsiębiorca, heraldyk, bibliofil; ur. 22 lutego 1907 w Warszawie, zm. 28 czerwca 1995 w Buenos Aires (Argentyna). Wykształcenie: Uniwersytet Poznański, Politechnika Warszawska, Politechnika Praska oraz Instytut Ernesta Denisa w Paryżu; Szkoła Podchorążych Rezerwy Artyleryjskiej we Włodzimierzu Wołyńskim. W czasie II wojny światowej uczestnik kampanii wrześniowej (walczył w grupach Dubno, Hrubieszów i Polesie) oraz oficer Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego (m.in. dowódca Samodzielnego Oddziału Rozładowywania Niewypałów w Oddziale III Komendy Głównej AK) 1939–1944. Po zakończeniu II wojny światowej osiedlił się w Argentynie. Hodowca koni sportowych oraz krów rasy holenderskiej w swojej posiadłości nazwanej Kozłowo, w prowincji Buenos Aires. Założyciel i prezes Towarzystwa Miłośników Historii w Buenos Aires 1955. Autor artykułów w prasie polonijnej („Głos Polski”, „Kultura”, „Kurier Polski”) i argentyńskiej („La Nacion”, „La Prensa”). Założyciel Fundacji Lisów-Kozłowskich (Instytut Myśl i Życie im. Władysława Mieczysława Kozłowskiego), której celem jest szerzenie idei głoszonych przez jego ojca filozofa W.M. Kozłowskiego. Członek wielu polskich, hiszpańskich i argentyńskich towarzystw i organizacji o charakterze kulturalnym, historycznym i genealogicznym. Ofiarodawca kolekcji poloników argentyńskich oraz księgozbioru (po swoim ojcu) dla Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Laureat nagrody Instituto Internacional de Genealogia y Heráldica w Madrycie za opracowanie *De l'Orgine de la Noblesse Polonoise*. Odznaczenia, m.in.: Order Virtuti Militari, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Croix de Combattant, British War Medal,

ŁATYŃSKI Marek, dziennikarz, redaktor, dyplomata; ur. 22 marca 1930 w Warszawie, zm. 29 grudnia 2003 w Warszawie, syn Tadeusza i Marii z domu Jodkiewicz. Wykształcenie: Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego w Warszawie (w systemie tajnego nauczania) 1942–1944; Katolickie Liceum im. św. Jacka w Katowicach 1945–1948; studia

filologii angielskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie 1948–1949 i Uniwersytecie Warszawskim 1949–1953. Redaktor, a następnie szef redakcji *Dziennika radiowego* (od 1979 asystent dyrektora Działu Programowego) w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1968–1985; pracownik rozgłośni Głos Ameryki w Waszyngtonie 1985–1987; dyrektor Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (za jego kadencji było przejście do nadawania na żywo audycji politycznych *Fakty, wydarzenia, opinie* oraz *Panorama dnia*) 1987–1989; główny komentator w Rozgłośni Polskiej w Paryżu 1989–1991; ambasador RP w Szwajcarii 1991–1994. Autor publikacji książkowych: *Nie paść na kolana. Szkice o opozycji lat czterdziestych* (Londyn 1985), *Wariacje na temat Jaruzelskiego* (Warszawa 1987), *Ogród Angielski. Wspomnienia z RWE* (Lublin 1997), *Nie paść na kolana. Szkice o polskiej polityce lat powojennych* (Wrocław 2002). Laureat Nagrody im. Andrzeja Kijowskiego 2002 oraz Nagrody Historycznej tygodnika „Polityka” 2003. Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

MARTH Władysław, dziennikarz; ur. 14 września 1901 w Warszawie, zm. 20 sierpnia 1987 w Nowym Jorku, syn Stanisława i Marii. Wykształcenie: Gimnazjum im. Tadeusza Reytana w Warszawie 1921; studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1921–1925. Dziennikarz w dzienniku „Warszawianka” 1925–1928, „Ilustrowanym Kurierze Codziennym” (Kraków) 1928–1939 oraz tygodniku ilustrowanym „Światowid”; dziennikarz w prasie polskiej i francuskiej w Paryżu 1939–1940; pracownik Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku 1942–1943; amerykański korespondent dla Polskiej Agencji Telegraficznej 1943–1945; urzędnik w Rostan Machinery and Equipment Co. w Nowym Jorku 1946–1949; redaktor w Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa (prowadził m.in. program *Polacy na Zachodzie* oraz przygotowywał *Przegląd prasy amerykańskiej*). Działacz Syndykatu Dziennikarzy RP w Nowym Jorku.

MATUSZEWICZ Barbara, ekonomistka; ur. 9 października 1919 w Warszawie, zm. 23 kwietnia 1972 w Monachium (Niemcy), córka Juliana i Władysławy. Wykształcenie: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie 1938–1939; studia w zakresie ekonomii i administracji na uniwersytecie w Lille (Francja) 1946–1948; studia podyplomowe

w zakresie ekonomii, prawa i historii w Kolegium Europejskim w Brugge (Belgia) 1949. Żołnierz Armii Krajowej (więziona na Pawiaku 1940–1941), sanitariuszka w powstaniu warszawskim, po jego upadku więziona w niemieckich obozach jenieckich: Stalag VIII B Lamsdorf, Stalag IV B Mühlberg, IV E Altenburg, VI C Oberlangen. Monitor, a następnie zastępca szefa Działu Nasłuchu Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1972. Członek Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja”.

MAZUROWSKI Wiktor, artysta malarz; ur. w 1859 w Warszawie, zm. 7 sierpnia 1944 w Warszawie. Wykształcenie: Akademia Sztuk Pięknych w Petersburgu 1878–1889. Nadworny malarz Romanowów, specjalizujący się głównie w tematyce batalistycznej. Podczas wojny rosyjsko-japońskiej oraz w czasie I wojny światowej towarzyszył rosyjskim oddziałom frontowym sporządzając szkice epizodów wojennych. Około 1917 wyjechał do Włoch, gdzie oprócz scen batalistycznych malował wizerunki świętych, postacie antycznych bogiń, pejzaże i portrety.

MOSSIN Ryszard Edward, dziennikarz; ur. 24 kwietnia 1910 w Warszawie, zm. 24 lutego 2003 w Baltimore (USA), syn Maksymiliana i Stefanii. Wykształcenie: Gimnazjum im. Mikołaja Reja w Warszawie 1919–1928; studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1928–1932 oraz doktorat. Więzień sowieckich łagrów 1939–1940, a następnie pracownik radia Armii Polskiej na Wschodzie oraz organizator meczów piłki nożnej w Teheranie i Bagdadzie dla żołnierzy Armii Polskiej. Współpracownik Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1951–1957; redaktor w Sekcji Polskiej Głosu Ameryki w Waszyngtonie 1957–1987. Autor artykułów w „Orle Białym” (Londyn), „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” (Londyn), „Nowym Świecie” (Nowy Jork), „Nowym Dzienniku” (Waszyngton). Sekretarz Syndykatu Dziennikarzy RP w Nowym Jorku. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Zasługi RP.

MOSZCZYŃSKI Henryk ps. Ha-aski, działacz polityczny i społeczny; ur. 14 lipca 1899 we wsi Smolany (pow. mławski), zm. 6 lutego 1976 w Londynie. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie

Warszawskim. Ochotnik w wojnie 1920 i powstaniec śląski 1921. W latach 1925–1936 pracownik Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Podczas II wojny światowej aresztowany przez NKWD i więziony w obozach w Kozielsku i Griazowcu 1940–1941, a następnie po amnestii na podstawie traktatu Sikorski – Majski w Wojsku Polskim w Buzłuku. Pracownik Ministerstwa Przemysłu, Handlu i Żeglugi w Londynie 1943. Autor wielu artykułów w polonijnej prasie londyńskiej, m.in. w „Orle Białym”, „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”, „Robotniku”, „Przeglądzie Polskim”. Wieloletni członek władz naczelnych PPS na emigracji.

OKUŃ Edward, malarz, rysownik; ur. 21 września 1872 w Wólce Zerzeńskiej pod Warszawą, zm. 17 stycznia 1945 w Skierniewicach. Wykształcenie: uczeń Wojciecha Gersona w Warszawie, następnie studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie oraz w Monachium i Paryżu. W latach 1898–1921 mieszkał i tworzył we Włoszech. Malował pejzaże i portrety, projektował okładki, winiety, inicjały i ilustrował czasopisma, m.in. „Chimerę” i niemieckie „Jugend“. W jego malarstwie często powtarzał się motyw kobiety z długimi, falistymi włosami miedzianej barwy w renesansowych sukniach w wiosennym krajobrazie, do których pozowała mu żona.

OPIEŃSKI Józef, aktor, dziennikarz; ur. 23 marca 1901 w Warszawie, zm. 15 maja 1979 w Londynie. Wykształcenie: studia filologii polskiej na Uniwersytecie Poznańskim oraz studia aktorskie na Wydziale Dramatycznym Konserwatorium Muzycznego. Żołnierz-tłumacz w Armii Polskiej gen. J. Hallera 1918–1921. Aktor w Teatrze Polskim w Poznaniu (zagrał ok. 80 ról) 1923–1927; dziennikarz w „Dzienniku Poznańskim”, „Muzyce”, „Kurierze Czerwonym” 1927–1934; spiker Polskiego Radia w Warszawie 1934–1939. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939, po zakończeniu której wyemigrował do Wielkiej Brytanii. Spiker w Sekcji Polskiej BBC w Londynie 1941–1963; aktor i spiker w Polskim Radiu w Londynie 1942–1943; aktor w Teatrze Polskim Związku Artystów Scen Polskich oraz Teatrze Pro Arte w Londynie 1955–1973; aktor i spiker w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1964–1966. Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

OYRZYŃSKI-LUBICZ Stanisław Konstanty, wojskowy (pułkownik); ur. 11 marca 1899 w Warszawie, zm. 31 sierpnia 1990 w Świdrze k. Warszawy. Wykształcenie: Szkoła Podchorążych Piechoty w Warszawie 1919; Szkoła Młodych Oficerów Artylerii w Toruniu 1924; Szkoła Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie (trzy semestry) 1952. Podczas kampanii wrześniowej 1939 oficer (major) Sztabu Armii Pomorze, a następnie w II Korpusie Polskim (dowódca 11. Pułku Artylerii Ciężkiej w walkach o Monte Cassino i Bolonię). Po zakończeniu wojny pozostał w Wielkiej Brytanii, gdzie pracował, m.in. jako malarz oraz urzędnik w biurze rachunkowym. Działacz Skarbu Narodowego i radny w Radzie Narodowej w Londynie. W 1966 wrócił do Polski. Odznaczenia: Krzyż Walecznych (3x), Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Wojska Polskiego, Krzyż Monte Cassino, War Star 1939–1945, Italy Star, The War Medal 1939–1945.

PAKULSKI Janusz, ekonomista; ur. 3 kwietnia 1914 w Warszawie, zm. 25 stycznia 2001 w Brukseli. Wykształcenie: Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie 1935; Szkoła Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim 1936; Szkoła Artylerii Przeciwlotniczej w Warszawie 1937. W czasie II wojny światowej porucznik w 1. Dywizji Pancerniej gen. S. Maczka. Od 1947 w Belgii. Działacz Stowarzyszenia Polskich Kombatanów i Macierzy Szkolnej w Brukseli. Jako pianista brał udział w licznych recitalach, koncertach i akademiach polonijnych. W czasie stanu wojennego (mając 74 lata) kierował 40-tonowymi tirami z darami do Polski. Redaktor i autor tekstów historycznych do wojskowych czasopism belgijskich. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych.

PAPROCKA Stanisława, handlowiec, sekretarka; ur. w 1896 w Warszawie, zm. 7 sierpnia 1959 w Monachium (Niemcy), córka Ignacego i Anieli z Dolewskich. Wykształcenie: średnie handlowe w Warszawie. Pielęgniarka podczas II wojny światowej 1939–1941; sekretarka w Ministerstwie Obrony Narodowej rządu RP na uchodźstwie w Londynie 1941–1945; maszynistka-sekretarka w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1957.

PAPROCKI Stanisław, spiker radiowy; ur. 10 grudnia 1913 w Warszawie, zm. 11 stycznia 1997 w Londynie, syn Kazimierza i Wiktorii. Wykształcenie: Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie. Urzędnik w Departamencie Uzbrojenia Ministerstwa Spraw Wojskowych w Warszawie 1935–1939. W czasie II wojny światowej żołnierz 1. Dywizji Grenadierów we Francji, 2. Dywizji Strzelców Pieszych (internowany w Szwajcarii), a następnie 3. Dywizji Strzelców Karpackich 2. Korpusu Polskiego gen. W. Andersa. Spiker (wygrany konkurs) w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1956–1957. Aktywny działacz organizacji kombatanckich w Wielkiej Brytanii. Odznaczenia: Krzyż Walecznych, francuski Croix de Guerre.

PATEK Wiesław, dyplomata, dziennikarz; ur. 18 grudnia 1909 w Warszawie, zm. 11 czerwca 1994 w Sztokholmie. Wykształcenie: studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim i Uniwersytecie Warszawskim. Pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych, m.in. od 1943 pierwszy sekretarz poselstwa RP w Sztokholmie. W czasie II wojny światowej zajmował się, m.in. organizowaniem: ewakuacji do Szwecji uchodźców z Litwy i Łotwy, transportów ochotników do armii polskiej w Wielkiej Brytanii, przyjęciem 15 tysięcy Polaków uwolnionych z niemieckich obozów koncentracyjnych. Po wojnie przez dwa lata pracował w firmie żeglugowej, a następnie był asystentem na Uniwersytecie Sztokholmskim u profesora historii Nilsa Ahnlunda. Stały współpracownik dziennika „Svenska Dagbladet” oraz kilku czasopism szwedzkich. Minister pełnomocny rządu RP na uchodźstwie do spraw kontaktów z rządami państw bałtyckich 1987–1990. Wieloletni prezes Polskiego Komitetu Pomocy w Szwecji. Współzałożyciel i wiceprezes Towarzystwa Wolnej Polski „Pro Polonia”. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2x), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Exuli Bene de Ecclesia Merito.

PAWEŁKIEWICZ Janusz, architekt dekorator, działacz niepodległościowy; ur. 16 maja 1910 w Warszawie, zm. 3 lipca 1992 w Rio de Janeiro. Wykształcenie: Gimnazjum Jana Zamoyskiego w Warszawie; Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie. W czasie II wojny światowej

członek Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego, a następnie żołnierz 1. Dywizji Pancerniej gen. S. Maczka. Podczas pobytu w Brazylii pracował w zawodzie architekta dekoratora. Wieloletni prezes koła Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Rio de Janeiro. Obywatel honorowy stanu Guanabara 1974. Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski (V), Krzyż Armii Krajowej, Medal Wojska (4x), Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Krzyż Zasługi, France-Germany Star, 1939–1945 Star, British War Medal, brazylijskie medale: Pacificator, Mascarenhas de Morais, Tamandaré.

PIŁSUDSKI Rowmund, polityk; ur. 13 lutego 1903 w Warszawie, zm. 5 grudnia 1988 w Londynie, syn Stefana i Zofii z Lipińskich. Wykształcenie: Szkoła Morska w Tczewie; Politechnika Warszawska. Współtwórca i pierwszy prezes Związku Młodzieży Akademickiej „Myśl Mocarstwa”. Podczas II wojny światowej w Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej, a następnie, po oddelegowaniu w 1942 do Londynu, radca w Ministerstwie Prac Kongresowych rządu RP na uchodźstwie. Współzałożyciel (prezes Centralnego Komitetu Wykonawczego 1945–1947 i 1950–1985; przewodniczący Rady Naczelnej 1985–1988; redaktor „Trybuny” 1954–1955 i 1969–1987) Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja”. Współinicjator Związku Polskich Federalistów wchodzącego w skład Unii Federalistów Europejskich. Członek Federacji Ruchów Demokratycznych 1963–1988. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Legia Honorowa (V).

PIOTROWSKI Marian Lucjan, dziennikarz, nauczyciel akademicki; ur. 8 kwietnia 1907 w Warszawie, zm. 17 lipca 1973 w Genewie, syn Lucjana i Walerii z Rąblewskich. Wykształcenie: Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego w Warszawie 1918–1926; studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1927–1933 oraz na Sorbonie w Paryżu 1936–1939; studia podyplomowe z prawa 1946–1949 oraz doktorat 1950 w London School of Economics. Dziennikarz w „Nowym Kurierze Polskim”, „Expressie Porannym”, „Kurierze Porannym” i „Tygodniku Ilustrowanym” 1927–1939; kierownik placówki Polskiej Agencji Telegraficznej w Paryżu 1935–1939; żołnierz w 1. Dywizji Grenadierów i uczestnik kampanii francuskiej w Dolnej Lotaryngii,

a następnie więzień niemieckiego obozu jenieckiego, m.in. w Alzacji i w Oflagu w Norymberdze 1939–1941; kierownik oddziału Polskiej Agencji Telegraficznej w Paryżu 1944; pracownik (szef redakcji *Dziennika radiowego* 1952–1956; zastępca dyrektora Sekcji Polskiej 1956–1958) Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1959; pracownik Biura Radia Wolna Europa w Brukseli 1959; profesor (wykładowca ekonomii) w Henderson-Brown College w Arkadelfi (Arkansas, USA) 1961–1967; profesor (wykładowca finansów międzynarodowych) na Texas Agricultural and Mechanical University w College Station (Teksas, USA) 1967–1973. Autor publikacji książkowej *Aventures of a Polish prisoner*.

PORTALSKI Stanisław, inżynier chemik, nauczyciel akademicki; ur. 24 kwietnia 1920 w Białej Starej k. Płocka, zm. 26 listopada 2011 w Londynie, syn Władysława i Walerii z Bronińskich; żonaty: Halina Zwirska (nauczycielka); dzieci: Aniela (lekarz stomatolog), Kazimierz (inżynier elektronik). Uczestnik kampanii wrześniowej 1939, następnie wywieziony na Półwysep Kolski. Po tzw. „amnestii” w Armii Polskiej, z którą dotarł do Wielkiej Brytanii instruktor w Polskiej Lotniczej Szkole dla Małoletnich na stacji RAF w Cranwell. Wykształcenie: Lotnicza Szkoła Oficerska Łączności RAF; studia inżynierii chemicznej w Polish University College i London University 1945–1950; doktorat z hydrodynamiki na London University 1960. Wykładowca, starszy wykładowca, a następnie główny wykładowca na University of London, a potem University of Surrey w Guildford 1950–1992. Profesor (dziekan Wydziału Nauk Technicznych 1991–2000) Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie 1964–2010. Autor artykułów naukowych, m.in. w „Industrial and Engineering Chemistry”, „Chemical Engineering Science”, „American Institute of Chemical Engineering Journal”, „Transactions of the Institute of Chemical Engineering”, „Technice i Nauce” oraz publikacji książkowych: *Zarys historii Stowarzyszenia Techników Polskich w Wielkiej Brytanii* (Londyn 1995), *Wspomnienia Jagiellończyka* (Płock 2007). Redaktor „Rocznika” Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie 1988–1998. Generalny sekretarz 1998–2003, a od 2003 prezes Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Wiceprezes Światowej Rady Badań nad Polską 1997–2011. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia

Polski, Krzyż Wojny Obronnej, Krzyż Zesłańców Sybiru, order papieński „Bene Merenti”.

POZNAŃSKA Wanda, działaczka emigracyjna; ur. 23 lipca 1898 w Warszawie, zm. 3 czerwca 2003 w Montrealu; żona Karola Poznańskiego. Wykształcenie: prywatne pensje w Warszawie (języki obce, stenografia). Pracownik (m.in. zastępca kierownika biura stenografii) Sejmu RP 1918–1927. Sekretarka Gabriela Narutowicza podczas Konferencji Ekonomicznej w Genewie 1922. W latach 1944–1971 w Londynie, a w latach 1971–2003 w Montrealu. Honorowy członek Federacji Polek w Kanadzie (Ogniwo nr 9 w Montrealu). Donatorka i inicjatorka powołania Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

PRAGIER Adam Szymon, ekonomista, polityk, nauczyciel akademicki; ur. 12 grudnia 1886 w Warszawie, zm. 24 lipca 1976 w Penley (Walia, Wielka Brytania), syn Stanisława i Józefy z Szancerów. Wykształcenie: studia medyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie i na uniwersytecie w Zurychu 1904–1909; studia prawnicze zakończone doktoratem na uniwersytecie w Zurychu 1912. Od 1904 działacz Polskiej Partii Socjalistycznej. W I i II kadencji Sejmu poseł z listy PPS. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji, gdzie działał w masonerii (członek Łoży Polskiej „Kopernik”). Minister informacji i dokumentacji w rządzie T. Arciszewskiego i T. Bora-Komorowskiego 1944–1949. Członek Rady Narodowej. Profesor Polskiego Wydziału Prawa przy uniwersytecie w Oksfordzie 1944–1948, a od 1953 Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie. Autor artykułów oraz wspomnień *Czas przeszły dokonany* (1966). Doktor *honoris causa* Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie 1971. Laureat nagród Związku Dziennikarzy RP 1971 i Fundacji A. Jurzykowskiego 1972.

PRZEWODOWSKI Andrzej, architekt, geolog; ur. 29 listopada 1799 w Warszawie, zm. 31 marca 1879 w Salvador (Brazylia). Wykształcenie: studia inżynierskie na Uniwersytecie Warszawskim. Uczestnik powstania listopadowego 1830. W Brazylii od 1839, gdzie

przybył na zaproszenie rządu cesarskiego, aby kierować pracami publicznymi w prowincji Bahia. Autor wielu monumentalnych budynków rządowych, jak również metalowego mostu (366 m) na rzece Paraguaçu i portu w Bahia. Zajmował się również poszukiwaniem ropy naftowej.

RAJCHMAN Ludwik, lekarz, bakteriolog, higienista; ur. 1 listopada 1881 w Warszawie, zm. 31 sierpnia 1965 w Chenu (dep. Sarthe, Francja), syn Aleksandra i Melanii z Hirszweldów. Wykształcenie: studia medyczne w Krakowie 1900–1907; kursy z mikrobiologii w Instytucie Pasteura w Paryżu 1907–1909. Działacz Polskiej Partii Socjalistycznej. Wykładowca mikrobiologii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie 1909–1910, a następnie w Londynie (wykładowca w Royal Institute of Public Health; pracownik naukowy w King's College oraz w Szkole Medycyny) 1910–1913. Podczas I wojny światowej kierownik Centralnego Laboratorium (zajmującego się dyzenterią) w Londynie 1914–1918. Założyciel w Polsce Centralnego Zakładu Epidemiologicznego 1918 oraz Szkoły Higieny 1923. Dyrektor Sekcji Zdrowia w Lidze Narodów 1921–1939; założyciel Międzynarodowej Szkoły w Genewie 1924; doradca Ciang Kaj-szeka i Song Ziwena (Chiny) 1930–1931; ekspert Narodowej Rady Ekonomicznej ds. Odbudowy Chin 1931–1939; przedstawiciel ds. humanitarnych w rządzie polskim na uchodźstwie 1939–1941; doradca Bank of China 1941–1943; doradca ds. zdrowia w UNRRA 1943–1945; współorganizator specjalnego funduszu na pomoc dzieciom UNICEF 1946; współzałożyciel Międzynarodowego Centrum Dziecka w Paryżu. Odznaczenia: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Legia Honorowa (III).

RAKOWSKI Seweryn Apolinary, działacz polonijny; ur. 7 stycznia 1810 w Bardowie k. Lipna (woj. płockie), zm. 30 lipca 1887 w Melbourne (Australia), syn Pawła i Petroneli z Koszewskich; żonaty: Catharine Phillips; dzieci: Seweryn, Edgary, Karol. Wykształcenie: Szkoła Wydziałowa w Węgrowie; Szkoła Wojewódzka oo. Bernardynów w Pułtusk. W latach 1833–1853 w Wielkiej Brytanii, gdzie m.in. pracował w firmach handlowych i okrętowych w Londynie, Liverpoolu i Manchesterze oraz był kapitanem Gwardii Miejskiej w Manchesterze.

Od 1853 w Australii, gdzie początkowo prowadził własną fermę w Morang, a następnie w latach 1855–1880 firmę importowo-eksportową w Melbourne. W okresie powstania listopadowego duchowy przywódca polskiej emigracji politycznej w Australii i Nowej Zelandii, m.in. ustanowił Fundusz Pomocy dla Polski i utworzył Towarzystwo Polskie 1863. Mason wysokiego stopnia (Mistrz Doskonały, Rycerz Miecza i Wschodu, Książę Jerozolimy, Rycerz Wschodu i Zachodu, Znakomity i Doskonały Książę Różanego Krzyża).

RAPACKI Wincenty Andrzej, prawnik, muzyk; ur. 3 maja 1901 w Warszawie, zm. 3 grudnia 1980 w Berg koło Monachium (Niemcy), syn Wincentego i Heleny z domu Zimajer. Wykształcenie: Akademia Muzyczna (klasa fortepianu) w Warszawie 1923–1926; studia prawnicze i filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim 1924–1928; Polski Wydział Prawa na Uniwersytecie Edynburskim 1943–1944. Inspektor, a następnie zastępca kierownika Wydziału Wykonania Programów Polskiego Radia w Warszawie 1934–1939. Podczas II wojny światowej kierownik Czołówki Teatralnej „Lwowska Fala” we Francji, Szkocji, a następnie przy 1. Dywizji Pancerniej gen. S. Maczka 1940–1945; kierownik Działu Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1968. Działacz Związku Artystów Scen Polskich za Granicą w Londynie (skarbnik 1951 i 1976, prezes 1980) 1950–1980.

ROBOWSKI Andrzej, architekt, nauczyciel akademicki; ur. 7 maja 1926 w Warszawie, zm. 1995 w Warszawie. W czasie II wojny światowej uczestnik powstania warszawskiego. Wykształcenie: Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1945–1952 oraz Wydział Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Plastycznych. Od 1956 w Paryżu (stypendysta Stowarzyszenia Artystów Plastyków), gdzie pracował jako projektant w pracowni Jean’a Dubuisson i Michela Jausserand (m.in. projektowanie Musée des Arts et Traditions Populaires). W latach 1958–1962 współpracował nad założeniami architektonicznymi miasta Brazylii. Współlaureat konkursu na Centrum Maximus w Sant Paulo i Stadionu Miejskiego w Santa Marco. W latach 1962–1970 pracował m.in. przy rozbudowie hotelu Galia w Cannes, budowie klasztoru w Connelles (I nagroda za projekt), Centrum Nauczania

dla Niewidomych w Villejuif pod Paryżem, Domu Spokojnej Starości pod Rouen i w Fontenay-sous-Bois oraz przy adaptacji w paryskiej dzielnicy Montmartre starej XVII-wiecznej pralni na mieszkania. Wykładowca École Spéciale d'Architecture w Paryżu 1968–1988.

ROTBLAT Joseph, fizyk, nauczyciel akademicki, laureat Nagrody Nobla; ur. 4 listopada 1908 w Warszawie, zm. 1 września 2005 w Londynie, syn Zygmunta. Wykształcenie: studia w zakresie fizyki 1932 oraz doktorat z promieniotwórczości i energii atomowej 1938 na Uniwersytecie Warszawskim; doktorat z filozofii na uniwersytecie w Liverpoolu 1950; doktorat z nauk ścisłych na Uniwersytecie Londyńskim 1953. Fizyk w Pracowni Radiologicznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 1933–1939; zastępca dyrektora Instytutu Fizyki Atomowej w Warszawie 1937–1939. Od 1939 w Wielkiej Brytanii. Członek ekipy badającej bombę atomową na uniwersytecie w Liverpoolu 1939–1940 oraz w Los Alamos w New Mexico (USA) 1939–1944; dyrektor Wydziału Fizyki na uniwersytecie w Liverpoolu 1945–1949; profesor (zastępca dziekana Fakultetu Nauk Ścisłych 1974–1976) Uniwersytetu Londyńskiego i St. Bartholomew's Hospital Medical College w Londynie (członek Rady 1977–1996, skarbnik 1973–1976) 1950–1976; redaktor czasopisma „Physics in Medicine and Biology” 1960–1972. Autor artykułów i wielu publikacji książkowych, m.in. *Atom and the Universe* (1956), *Striving for Peace, Security and Development in the World* (1985), *Nuclear Weapons: the Road to Zero* (1998). Współzałożyciel (prezes 1955–1988; członek honorowy 1988–1997) konferencji PUGWASH 1955. Prezes Związku Fizyków Szpitalnych w Wielkiej Brytanii; członek założyciel Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie w Londynie 1950. Laureat Pokojowej Nagrody Alberta Einsteina 1992 oraz wspólnie z zespołem Pugwash Nagrody Nobla 1995. Doktor *honoris causa*: uniwersytetu w Bradford 1973, Uniwersytetu Łomonosowa w Moskwie 1988, uniwersytetu w Liverpoolu 1989, City University w Londynie 1996, Acadia University (Kanada) 1996, Richmond University (USA) 1996. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, bułgarski Order Cyryla i Metodego, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Federalnej Republiki Niemiec, brytyjska Komandoria Orderu św. Michała i św. Jerzego.

ROZMARYNOWSKI Henryk, aktor, dyplomata, spiker radiowy; ur. 24 września 1898 w Warszawie, zm. 15 listopada 1970 w Los Angeles (USA), syn Waława i Marii. Wykształcenie: Wyższa Szkoła Realna im. Mariana Rychłowskiego w Warszawie 1907–1915; Warszawska Szkoła Dramatyczna 1917–1921; studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1921–1926. W latach 1922–1932 aktor w kilku polskich teatrach, m.in. Teatrze Miejskim w Łodzi, Teatrze Miejskim w Sosnowcu, Teatrze im. Wojciecha Bogusławskiego w Warszawie, Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, Teatrze Rozmaitości Częstochowie, Teatrze Ateneum w Warszawie. W czasie II wojny światowej w Armii Polskiej we Francji 1939–1940, a następnie attaché kulturalny Ambasady RP w Waszyngtonie 1943–1945. W latach 1956–1958 występował w pierwszym w USA polonijnym programie telewizyjnym *Echa z Polski*. Spiker i aktor w Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1957–1966.

RYGIER Teodor, rzeźbiarz; ur. 9 listopada 1841 w Warszawie, zm. 15 grudnia 1913 w Rzymie, syn Pawła i Anny z Bucholców; żonaty: Sabina Różycka; dzieci: nieślubna córka Maria. Wykształcenie: Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie oraz studia uzupełniające w Dreźnie, Wiedniu, Berlinie i Paryżu. Od 1873 we Włoszech (od 1888 w Rzymie). Wykonywał dzieła o charakterze dekoracyjno-monumentalnym. Był dobrym portrecistą. Członek honorowy Akademii Sztuk Pięknych we Florencji, Bolonii i Petersburgu. Ważniejsze rzeźby, m.in.: pomnik Adama Mickiewicza w Krakowie, pomnik cara Aleksandra II w Moskwie (nagroda), płaskorzeźba *Sobieski pod Wiedniem*. Wystawiał w Paryżu, Filadelfii, Monachium, Petersburgu, Rzymie, Warszawie i Berlinie. Odznaczenia: Order Korony Włoskiej.

SCHNEIDER Danuta z domu Kowalczyk, nauczycielka, geograf; ur. 9 grudnia 1925 we wsi Brwilno na Mazowszu, zm. 6 lutego 2014 w Chicago. Wykształcenie: studia geograficzne na Uniwersytecie Warszawskim 1952–1958. Pracownik Instytutu Geografii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie 1956–1963. W USA od 1963. Wykładowca na University of Illinois w Chicago 1968–1972, na Loyola University of Chicago 1973–1974 oraz w ramach studiów doktoranckich na uniwersytecie w Milwaukee 1974–1975. Nauczycielka (kierownik

1978–1985) języka polskiego, historii i geografii w sobotniej Polskiej Szkole im. Emilii Plater w Chicago 1976–1985; nauczycielka języka polskiego, historii i kultury polskiej w Triton College w River Grove 1978–2000 oraz języka polskiego i geografii w Madonna High School w Chicago 1979–1990. Współredaktorka „Głosu Nauczyciela” (kwartalnik nauczycieli polonijnych w USA) 1986–2000. Uhonorowana, m.in. State Treasurer’s Award for Community. Odznaczenia: Medal Komisji Edukacji Narodowej, złota odznaka honorowa Polskiej Macierzy Szkolnej (Londyn), odznaka Zrzeszenia Nauczycieli Polskich w Ameryce.

SEMICZEK Marian, dyplomata, redaktor; ur. 9 września 1894 w Warszawie, zm. 14 czerwca 1979 w Fort Lauderdale (Floryda, USA), syn Ignacego i Teofili z Perkowskich. Wykształcenie: Wydział Prawa oraz Szkoła Nauk Politycznych i Społecznych na uniwersytecie w Lille (Francja). Pracownik (m.in. konsul RP w Le Havre, konsul RP w Dyneburgu) Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie 1922–1945; pracownik stacji radiowej WHOM Atlantic Broadcasting Company Inc. w Nowym Jorku 1949–1950; redaktor w Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1950–1956. Przez kilka lat pracownik biura podróży American Express.

SKUPIEWSKI Lucjan Julian, lekarz; ur. 8 stycznia 1876, zm. 10 marca 1949 w Bukareszcie, syn Józefa i Kornelii z Wołowskich; żonaty: Zofia Ajdukiewicz; dzieci: Kornelia. Wykształcenie: Liceul Gheorghe w Bukareszcie; studia medyczne na Uniwersytecie Bukaresztańskim (dyplom doktora medycyny i chirurgii 1902). Lekarz w szpitalu Filantropia w Bukareszcie 1902–1918; działacz organizacji Schroniska dla Ubogich Położnic 1918–1944. W latach 20. Był przedstawicielem Polonii rumuńskiej w Parlamencie jako senator Królestwa Rumunii.

SMOLICZ Jerzy Jarosław, socjolog, politolog; ur. 2 lutego 1935 w Warszawie, zm. 3 listopada 2006 w Adelajdzie (Australia). W czasie II wojny światowej razem z matką więziony w rosyjskim kołchozie w Kazachstanie. Wykształcenie: studia chemiczne na uniwersytecie w Edynburgu oraz socjologiczne na Uniwersytecie Oksfordzkim.

Od 1965 w Australii. Pracownik naukowy uniwersytetu w Adelajdzie (od 1989 dyrektor Centre for Intercultural Studies and Multicultural Education) 1965–2005. Jeden z twórców australijskiej polityki wielokulturowości. Wykładał w USA, Wielkiej Brytanii, Kanadzie, Niemczech, Nowej Zelandii, Indiach i w Polsce (profesor Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego). Współpracował z rządem Australii Południowej w zakresie wielokulturowości i wielojęzyczności w systemie edukacji. Badacz Polonii australijskiej. Autor licznych artykułów i publikacji książkowych, m.in. *Kultura i nauczanie w społeczeństwie wieloetnicznym* (1990), *Zostać Australijczykiem?*, współautor (1990), *Cultural democracy and Ethnic Pluralism* (1997), *On Culture and Education* (1999). Uhonorowany przez UNESCO nagrodą Linguapax Prize. Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Zasługi RP, Order of Australia.

SOKOPP Edward, dziennikarz, redaktor; ur. 14 lutego 1910 w Warszawie, zm. 22 października 1999 w Essex (Massachusetts, USA), syn Edwarda i Stanisławy z Migdalskich. Wykształcenie: Państwowe Gimnazjum Humanistyczne im. Jana Henryka Dąbrowskiego w Kutnie 1921–1929; Wydział Mechaniczny Politechniki Warszawskiej 1930–1931; Szkoła Podchorążych Piechoty w Jarocinie. Zastępca kierownika, a następnie kierownik działu sportowego „Gazety Polskiej” w Warszawie 1932–1939; współpracownik czasopism: „Junak” 1934–1936, „Auto” 1936–1939, „Przegląd Sportowy” 1938–1939. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego, po jego upadku więziony był w niemieckich obozach jenieckich: Stalag XI B Fallingbommel, XI B Bergen-Belsen, Oflag II D Gross-Born, X B Sandbommel, X C Bad Schwartau. Kierownik ośrodka prasowego w Bad Schwartau i wydawca pism „Dziennik” i „Tygodnik Obozowy” 1945; pracownik redakcji „Dziennika Żołnierza APW” w Kwaterze Prasowej Oddziału Kultury i Prasy 2. Korpusu Polskiego 1946; redaktor działu sportowego w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa 1952–1967. W 1967 zamieszkał w USA. Autor publikacji książkowej *Pisane na kolanie. Pamiętnik bez patosu 1914–1997* (Warszawa 1997).

STANISZEWSKA Maria Teresa, sekretarka; ur. 8 grudnia 1925 w Warszawie, zm. 17 stycznia 1975 w Monachium, córka Wacława i Stanisławy. Wykształcenie: Państwowe Gimnazjum im. Emilii Plater

w Warszawie, nauka przerwana wybuchem II wojny światowej 1936–1939; średnia szkoła w Nicei 1940; Stella Maris High School we Fleetwood (Wielka Brytania) 1941; Henrietta Barnett High School w Londynie 1941–1942; The Triangle Secretarial College 1941. Sekretarka na Wydziale Ekonomii i Handlu Polish University College w Londynie 1947–1948 oraz w Komitecie Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii 1948–1951; sekretarka w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1957; analityk w amerykańskim Dziale Analizy Słuchaczy Radia Wolna Europa w Monachium 1957–1975.

STRASBURGER Edward Adolf, botanik, cytolog; ur. 1 lutego 1844 w Warszawie, zm. 19 maja 1912 w Bonn (Niemcy), syn Edwarda Bogumiła. Wykształcenie: kurs cukierniczy w Zgorzelcu; gimnazjum w Warszawie; słuchacz wykładów na Sorbonie i w Collège de France w Paryżu; Szkoła Główna w Warszawie 1862–1864; doktorat z filozofii w Jenie 1866; habilitacja w Szkole Głównej w Warszawie 1867. Profesor i kierownik Katedry Botaniki w Jenie; kierownik Instytutu Botaniki na uniwersytecie w Bonn 1880. Rektor uniwersytetu w Bonn 1891–1892. Jako pierwszy przeprowadził badania embriologiczne nad roślinami nagonasiennymi oraz okrytonasiennymi. Terminy wprowadzone przez niego do nauki do opisu badanych procesów i struktur komórki weszły do niemal wszystkich języków. Wprowadził i opisał takie pojęcia jak: cytoplazma, nukleoplazma, mitoz, mejoza, kariokineza, chromosom, kariotyp, haploidalna i diploidalna liczba chromosomów. Współredaktor jednego z najpoważniejszych pism botanicznych na świecie „Jahrbücher für Wissenschaftliche Botanik”. Członek m.in.: Royal Society w Londynie, American Academy of Sciences, Academia dei Lincei w Rzymie, Royal Irish Academy w Dublinie. Doktor *honoris causa* uniwersytetów w: Getyndze 1887, Oksfordzie 1894, Connecticut 1901, Chicago 1903, Brukseli 1909. Uhonorowany przez Linnean Society w Londynie specjalnym Medalem Darwin Wallace 1908.

STYPULKOWSKA Aleksandra z domu Rabska, ps. Jadwiga Mieczkowska, prawnik, redaktor; ur. 7 października 1906 w Warszawie, zm. 20 marca 1982 w Londynie, córka Władysława i Zuzanny z domu Kraushar. Wykształcenie: Gimnazjum im. Cecylii Plater-Zy-

berkówny w Warszawie 1916–1924; studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim 1924–1928. Po ukończeniu aplikacji prowadziła wspólnie z mężem Zbigniewem Stypułkowskim kancelarię adwokacką w Warszawie 1934–1939. Podczas II wojny światowej działała w konspiracji ruchu narodowego (dwukrotnie aresztowana i osadzona na Pawiaku 1940, a następnie w niemieckim obozie koncentracyjnym w Ravensbrück 1944–1945) 1939–1945. Redaktor w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” w Londynie 1947–1952; współpracownik Sekcji Polskiej BBC w Londynie i Sekcji Polskiej Radia Madryt 1951–1952; redaktor i komentator audycji *Fakty, wydarzenia, opinie* w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1959–1974. Autorka artykułów (komentarze) w czasopiśmie „Na Antenie” (Monachium). Współzałożycielka i pierwszy prezes Studium Spraw Polskich w Wielkiej Brytanii 1980–1982. Współzałożycielka, wiceprezes, a następnie prezes Polskiego Związku Byłych Więźniów Politycznych Niemieckich Więzień i Obozów Koncentracyjnych w Londynie. Odznaczenia: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

SZADKOWSKI Zygmunt Lechosław, działacz polityczny i społeczny; ur. 5 stycznia 1912 w Warszawie, zm. 5 września 1995 w Londynie, syn Zygmunta i Marianny z Kozłowskich. Wykształcenie: studia geograficzne na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie 1938. Pracownik polskich konsulatów w Dźwińsku, Bukareszcie i Czerniowcach 1938–1939. W czasie II wojny światowej oficer Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich (uczestnik walk o Tobruk i Gazali), a następnie 3. Dywizji Strzelców Karpackich oraz major w dowództwie Polskich Sił Zbrojnych na Środkowym Wschodzie. Przewodniczący Rady ZHP na Wschodzie (Palestyna, Liban, Irak, Iran, Syria, Libia, Egipt, Włochy, Afryka, Indie, Meksyk i Nowa Zelandia) 1944. Członek prezydium 1949–1991 i przewodniczący 1978–1991 Rady Narodowej RP na uchodźstwie. Dwukrotny minister skarbu i spraw emigracji w rządzie RP na uchodźstwie. Działacz Stowarzyszenia Polskich Kombatanów (prezes SPK w Wielkiej Brytanii 1957–1960 i 1971–1983; prezes Zarządu Głównego Federacji Światowej SPK 1984–1993); przewodniczący Związku Harcerstwa Polskiego na uchodźstwie 1960–1967, a następnie członek honorowy Naczelnej Rady Harcerskiej. Członek zarządu, m.in.: Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii, Fundacji

Domu Pisarza, Polskiego Towarzystwa Mieszkaniowego, Funduszu Społecznego Żołnierza. Odznaczenia: Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych (2x), Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Armii Krajowej, Medalem Wojska (3x), Africa Star, 1939–1945 Star, Italy Star, War Medal oraz wojskowe odznaczenia francuskie i jugosłowiańskie. Awansowany do stopnia podpułkownika.

SZCZERBIŃSKI Zdzisław, dyplomata, redaktor; ur. 23 marca 1898 w Warszawie, zm. 22 grudnia 1978 w Funchal na Maderze, syn Marceliego i Jadwigi z domu Roesner. Wykształcenie: Wydział Prawa Uniwersytetu Petersburskiego 1915–1918; Wydział Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego 1919–1920. W latach 1919–1945 pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie i na placówkach dyplomatycznych, m.in. sekretarz I. Paderewskiego i G. Narutowicza, sekretarz poselstw RP w Pradze i w Brukseli, radca Ambasady RP w Ankarze. Pracownik Sekcji Polskiej filii Radia Wolna Europa w Lizbonie 1952–1966. Uczestnik obrad Komisji Spraw Zagranicznych podczas Światowego Zjazdu Polski Walczącej w Londynie 1966.

SZYSZŁŁO (SZYSZŁO) Witold, podróżnik, pisarz; ur. 10 czerwca 1881 w Warszawie, zm. w 1963 w Limie (Peru), syn Wincentego i Jadwigi z Grabkowskich; żonaty: Rosa Maria Valdelomar; dzieci: Fernando, Juana Maria. Wykształcenie: prawdopodobnie studiował nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Warszawskim, a także w Instytucie La Chateine w Genewie i Akademii Handlowej w Amsterdamie. W latach 1901–1914 podróżował po prawie całym świecie, m.in. odwiedził Afrykę Północną, Wyspy Kanaryjskie, USA, Antyle, Gujanę, Kubę, Meksyk, Hawaje, Japonię, Chiny, Cejlon, Egipt, Turcję, Urugwaj, Chile, Paragwaj, Brazylię, Argentynę. Wybuch I wojny światowej zastał go w Peru, gdzie osiedlił się na stałe. Wykładowca geografii i botaniki na uniwersytecie w Limie oraz przez krótki okres redaktor miejscowego dziennika „La Cronica”. Badacz flory i fauny dżungli obszarów należących do Peru, Brazylii, Boliwii, Ekwadoru, Kolumbii, Wenezueli i Gujany 1914–1953. Konsul polski w Limie

1922–1932. Autor około 7 tysięcy artykułów (m.in. w prasie polskiej i peruwiańskiej) i 11 publikacji książkowych, m.in.: *W krainie Hesperyd. Wyspy Kanaryjskie i Madera* (1904), *Podróż po Gujanie angielskiej* (1910), *Małe Antyle i Jamajka* (1911), *Meksyk* (1912), *Pod zwrotnikami Porto Rico* (t. 1–2, 1913), *Wśród moczarów i jezior Florydy* (1913), *Dix mille kilomètres à travers le Mexique* (1913), *La Naturaleza en la América Ecuatorial. Observaciones botánicas en la región amazónica del Perú, Brasil, Bolivia, Ecuador, Colombia, Venezuela y la Guyana entre 1904 y 1953 durante doce viajes científicos* (1955). Członek wielu towarzystw naukowych, m.in. Société de Géographie de Paris, Société de Géographie d'Alger, Sociedad Geográfica de la Paz, Boliwia, Sociedad Geográfica de Lima, National Geographic Society w Waszyngtonie.

ŚWIĘCICKA Krystyna Wiktorja, artysta grafik, nauczyciel akademicki; ur. 20 lutego 1920 w Warszawie, zm. 20 lutego 2008 w Lunenburg (Massachusetts, USA), córka Romana i Marii z Sawickich. Wykształcenie: Gimnazjum im. Cecylii Plater-Zyberkówny w Warszawie 1929–1937; Holy Family Convent College w Enfield 1937–1939; Luton School of Art. (stypendystka Royal Society of Art.) w Luton 1941–1942; Central London School of Arts and Crafts w Londynie 1943–1946; studia plastyczne na G. Washington University i American University w Waszyngtonie. Osobista sekretarka ministra S. Kota w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji RP w Londynie 1943–1944; maszynistka i sekretarka w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1952–1956; wykładowca na uczelniach i w szkołach plastycznych w USA, m.in. w American University w Waszyngtonie czy Maryland College of Art. w Silver Spring. Swoje prace graficzne prezentowała na dwudziestu indywidualnych wystawach.

TRZCIŃSKI Stefan, dziennikarz; ur. 13 czerwca 1919 w Warszawie, zm. 13 maja 1992 w Sztokholmie. Wykształcenie: Szkoła Podchorążych Rezerwy 29. Dywizji Piechoty w Grodnie 1938–1939; studia dziennikarskie w tajnej Wyższej Szkole Dziennikarskiej i na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Warszawie 1942–1944. W czasie II wojny światowej podporucznik Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego (członek redakcji gazетки „W Walce”), po jego

upadku internowany w niemieckich oflagach w Lamsdorf i Murnau. W latach 1945–1981 w Polsce, m.in. dziennikarz w redakcjach „Pioniera”, „Słowa Polskiego”, „Głosu Wielkopolskiego”. Od 1981 w Szwecji. Założyciel i kierownik Biura Solidarności w Sztokholmie 1981–1983; wiceprezes Rady Uchodźstwa Polskiego w Szwecji 1983–1986. Członek zarządu, m.in.: Federacji Uchodźstwa Polskiego w Szwecji, Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, Kongresu Polaków w Szwecji (honorowy), Polskiej Partii Socjalistycznej. Autor artykułów w prasie polonijnej, m.in. w: „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” (Londyn), „Orle Białym” (Londyn), „Wiadomościach Polskich” (Sztokholm), „Słowie Kongresu” (Sztokholm).

TYRMAND Leopold (ps. Jan Andrzej, Kr., Stanisław Kowalski, tyr., TYR.) prozaik, publicysta, krytyk muzyczny; ur. 16 maja 1920 w Warszawie, zm. 19 marca 1985 w Miami (Floryda, USA), syn Mieczysława i Maryli z Oliwensteinów. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej, następnie wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Po wyzwoleniu, m.in. pracował w redakcji „Słowa Powszechnego” i „Expressu Wieczornego”. Od 1966 w USA. Współpracownik tygodnika „The New Yorker”, „The New York Times Magazine”, „The Wall Street Journal”, „The Reporter” 1967–1970; *visiting lecturer* na Uniwersytecie Columbia 1967–1968; współpracownik paryskiej „Kultury” i londyńskich „Wiadomości” 1967–1976; członek Rady New Orleans Jazz Festival 1968–1969; wiceprezes Rockford College Conservative Institute (redaktor „The Rockford Papers” i „Chronicles of Culture”) 1976–1985. Inicjator i sekretarz Ingersoll Prizes in Literature and the Humanities (nagroda finansowana przez Ingersoll Foundation i przyznawana w zakresie literatury i nauk humanistycznych). Autor wielu artykułów i publikacji książkowych, m.in. *Zły* (1955), *Gorzki smak czekolady „Lucullus”* (1957), *The Seven Long Voyages* (1959), *Życie towarzyskie i uczuciowe* (1967), *Dziennik 1954* (1980). Uhonorowany nagrodą londyńskich „Wiadomości” 1973. Odznaczenia; Medal im. George’a Washingtona (nadany przez Freedom Foundation).

TYSZKIEWICZ Samuel Fryderyk, inżynier, wydawca, drukarz; ur. 1 stycznia 1889 w Warszawie, zm. 12 lipca 1954 w Castel d’Aiano k. Bolonii (Włochy), syn Ottona i Marii z Ellenbergów. Wykształce-

nie: École Pratique d'Electricité Industrielle w Paryżu 1912. Od 1926 we Włoszech, gdzie założył Oficynę Florencką i drukarnię Stamperia Polacca (Tyszkiewicziana Officina). W latach 1940–1947 był także właścicielem drukarni w Nicei. Wydał ok 60 dzieł z historii sztuki i poezji. Jego książki wydawane były na czerpanym papierze, w bogatych oprawach, z drzeworytami na wklejkach, grafikami i wzorowanymi na styl renesansowy kolofonami. Wszystkie egzemplarze były numerowane i wydawane w niewielkich nakładach od 150 do 300 egzemplarzy. Uhonorowany Grand Prix na Wystawie Powszechnej w Paryżu 1937. Członek: Syndykatu Drukarzy Nicejskich, Office Professionnel du Livre w Paryżu. Odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Legia Honorowa (V).

UGGLA Andrzej Nils, polonista, historyk, nauczyciel akademicki; ur. 30 marca 1940 w Warszawie, zm. 28 stycznia 2011 w Uppsali (Szwecja), syn Hjalmara Fredrika i Zofii z Zbrozińskich. Wykształcenie: studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku 1966; doktorat na Wydziale Literatury uniwersytetu w Uppsali 1977. Pracownik naukowy (docent 1988–2004, profesor 2004–2011) Uniwersytetu w Uppsali 1978–2011. Pierwszy i jedyny w dziejach nauki szwedzkiej profesor, który do zakresu obowiązków badawczych miał wpisana problematykę szwedzko-polskich stosunków kulturalnych. Uczestnik wielu międzynarodowych konferencji naukowych. Przez 13 lat redaktor naczelny i wydawca pisma naukowego oraz serii książkowej „Acta Sueco-Polonica”. Autor artykułów oraz publikacji książkowych, m.in. *Strindberg och den polska teatern 1890–1970* (1977), *Polen i svensk press under andra världskriget* (1986), *Den svenska polenbilden och Polsk prosa i Sverige 1939–1960* (1986), *Fran politik till literatur. Sveriges väg till den polska nationella diktningen under 1800-talet i sju studier* (1989), *Sverige och polska skaldar: Fran Mickiewicz till Miłosz* (1990), *Polacy w Szwecji w latach II wojny światowej* (1996), *I Nordling Hamn* (1997). Współwydawca dramatów Jana Kochanowskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Aleksandra Fredry, Stanisława Wyspiańskiego i Stanisława Ignacego Witkiewicza. Członek: Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (Londyn), Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (Warszawa), Związku Pisarzy Szwedzkich. Uhonorowany Nagrodą Polonii Szwedzkiej „Polak Roku 2000”.

Odnaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Zasługi RP, Złoty Krzyż Zasługi. W 2012 ukazał się specjalny numer „Acta Sueco-Polonica” poświęcony jego pamięci.

USTARABOWSKA-RUDD Zofia, aktorka; ur. 26 kwietnia 1905 w Warszawie; zm. 1 lipca 1982 w Londynie, córka Józefa i Heleny. Wykształcenie: Kursy Wokalno-Dramatyczne H.J. Hryniewieckiej w Warszawie 1923–1925; Wydział Aktorski Konserwatorium Narodowego w Lizbonie 1945–1947; studia języka angielskiego w City of London College 1950–1951. Aktorka w teatrach w Kielcach, Łodzi, Warszawie, Krakowie, Grudziądzu, Grodnie 1925–1938. W czasie II wojny światowej pracownik PCK w Paryżu i Londynie 1939–1941, a następnie aktorka w Teatrze Polowym 1. Brygady Strzelców w Szkocji 1941–1942. Aktorka, spikerka i realizatorka w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (występowała m.in. w audycji *Podwieczorek przy mikrofonie* oraz w *Teatrze wyobraźni*) 1952–1970.

WIANECKI Jerzy, inżynier, naukowiec; ur. 12 marca 1927 w Warszawie, zm. w maju 1998 w Paryżu. Wykształcenie: studia inżynieryjno-budowlane na Politechnice Śląskiej 1945–1949, matematyczne na Uniwersytecie Warszawskim 1958–1960, doktorat w Instytucie Podstawowych Problemów Techniki Polskiej Akademii Nauk 1958–1962. W latach 1949–1962 pracował w Polsce m.in. na Politechnice Śląskiej i w Wyższym Urzędzie Górniczym w Katowicach. We Francji od 1962. Naczelnny inżynier i kierownik Pracowni Areodynamiki Budowli w Centre Expérimental de Recherches et d'Études du Bâtiment et des Travaux Publics (CEBTP) w Paryżu i Saint Rémy lès Chevreuse 1962–1985; profesor mechaniki budowli w Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts w Paryżu; konsultant naukowy i ekspert od spraw areodynamiki budowli (conseiller scientifique et expert en aérodynamique des structures) 1985–1990. W latach 1965–1993 przeprowadził 166 prac naukowo-badawczych dotyczących bezpieczeństwa konstrukcji pod wpływem wiatru m.in. Tour Maine-Montparnasse, Forum des Halles, Opéra Bastille, Tour GAN-La Défense, Tour ELF-La Défense, Hôtel Cosmos (Moskwa), Hôtel Pyong-Yang (Korea Północna), Hangar IBERIA (Madryt), Pont Posadas-Encarnacion (Argentyna), Mosquée d'Islamabad (Pakistan), Cathédrale d'Abidjan

(Wybrzeże Kości Słoniowej), Basilique de Yamossoukro (Wybrzeże Kości Słoniowej), Nouveau stade Louis II (Monako), Nouvelle stade de Turin (Włochy). Autor 55 prac naukowych m.in.: *Etudes aérodynamiques sur modèles aéroélastiques des tours et des immeubles de grande hauteur* (1971), *Banc d'essais d'accumulation de la neige due au vent* (1976), *Soufflerie à Couche Limite Turbulente du C.E.B.T.P. à Saint-Rémy-lès-Chevreuse* (1977), *Mise au point expérimentale des modèles partiels des ponts suspendus ou à haubans* (1979), *Sécurité des structures sous l'action du vent* (1985), *Etudes expérimentales acoustico-aérodynamiques* (1995).

WIERZBICKI Zbigniew Władysław, psycholog, tłumacz, spiker radiowy; ur. 10 sierpnia 1909 w Warszawie, zm. 15 sierpnia 1999 w Waszyngtonie, syn Michała i Izabelli z Jaroszewiczów. Wykształcenie: I Gimnazjum Miejskie im. gen. J. Sowińskiego w Warszawie; studia w zakresie psychologii na Uniwersytecie Warszawskim 1929–1936. Psycholog w Instytucie Pedagogicznym Związku Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie 1935–1936, a następnie w Funduszu Pracy 1936–1939. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939, po jej zakończeniu więziony w niemieckich obozach jenieckich: XII A Hadamar, II E Neubrandenburg, VI B Dössel-Warburg. Tłumacz w US Army War Crimes Group 1945–1947; pracownik Międzynarodowego Biura Poszukiwań Międzynarodowej Organizacji Uchodźców 1948–1950; działacz Church World Service w Nowym Jorku 1950; sekretarz sekcji, tłumacz i spiker w Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa w Nowym Jorku 1951–1964; redaktor w Sekcji Polskiej Głosu Ameryki w Waszyngtonie 1964–1984.

WINAWER Józef Marian ps. Marian Winiarski, aktor, reżyser; ur. 12 kwietnia 1897 w Warszawie, zm. 25 lutego 1965 w Rzymie, syn Rafała i Reginy z domu Wekstein. Wykształcenie: Warszawska Szkoła Aplikacyjna przy Teatrze Rozmaitości 1917–1920. W latach 1920–1939 aktor w kilku polskich teatrach i kabaretach literacko-artystycznych, m.in. w: Teatrze Miejskim we Lwowie, Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, Teatrze Miejskim w Łodzi, Teatrze im. Wojciecha Bogusławskiego w Warszawie, Kabarecie Bagatela w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej wyemigrował do Włoch, gdzie wstąpił do 2. Korpusu Polskiego i został przydzielony jako wykładowca

Studium Teatralnego utworzonego przy Teatrze Dramatycznym. Aktor w ponad 30 filmach włoskich, m.in. *Amante segreta* 1941, *Avanti a lui tremava tutta Roma* 1946, *Taxi di notte* 1950, *Messalina* 1951, *Don Camillo e l'onorevole Peppone* 1955. Reżyser i aktor w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (wystąpił w dziesiątkach sztuk i słuchowisk *Teatru wyobraźni* oraz w licznych słuchowiskach, a także w programie *Podwieczorek przy mikrofonie*) 1953–1961.

WOCHLIK Mirosław Roman, pracownik ochrony; ur. 9 sierpnia 1929 w Warszawie, zm. (zamordowany) ok. 24 grudnia 1982 w Monachium, syn Antoniego i Kazimiery. W czasie II wojny światowej wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec, gdzie pracował w fabryce porcelany. Strażnik ochrony budynku Radia Wolna Europa w Monachium 1956–1969; woźny w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1969–1973.

WOJNARSKI Tadeusz, artysta malarz, działacz polonijny; ur. 12 września 1922 w Warszawie, zm. 7 sierpnia 1999 w Davos (Szwajcaria). Wykształcenie: studia artystyczne w Rzymie i w Madrycie. Po wybuchu II wojny światowej aresztowany przez NKWD i deportowany do pracy w lasach syberyjskich, następnie żołnierz w II Korpusie Polskim (uczestnik bitwy pod Monte Cassino). Twórca (wspólnie z żoną) wędrującego teatrzyku marionetek, z którym występował w Hiszpanii 1951–1958. W Szwajcarii od 1958. Dekorator witryn sklepowych w Zurychu 1958–1968, a następnie nauczyciel rysunku w miejskich szkołach podstawowych. Inicjator i współorganizator wielu imprez polonijnych. Założyciel i redaktor „Naszej Gazetki” 1973–1999. Kierownik Towarzystwa Dom Polski w Zurychu. Jako malarz tworzył głównie górskie pejzaże. Uhonorowany nagrodą im. Juliusza Godlewskiego. Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych, Krzyż Monte Cassino, Złoty Krzyż Zasługi.

WYSOCKI Stefan Michał, spiker radiowy, działacz niepodległościowy; ur. 15 stycznia 1923 w Warszawie, zm. 8 lutego 2006 w Monachium (Niemcy), syn Michała i Kazimiery z Mikulskich. Wykształcenie: średnia szkoła elektryczna w Warszawie 1937–1943 oraz wieczorowe studia techniczne w Nowym Jorku 1965–1966. Podczas II wojny

światowej więziony we Lwowie 1944, a następnie w niemieckim obozie koncentracyjnym w Gross-Rosen 1944–1945. Spiker i redaktor *Dziennika radiowego* w Dziale Realizacji Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium (w latach 1965–1966 pracował w Biurze Rozgłośni Polskiej RWE w Nowym Jorku) 1952–1988. Konstruktor tzw. przemienika częstotliwości eliminującego w znacznym stopniu skutki zagłuszenia. Autor broszury o historii polskiego zespołu RWE *Polska z oddali... prawda z bliska* (Warszawa 1989). Działacz i sekretarz monachijskiego koła Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja”.

WYSZYŃSKI Hieronim Teodor, działacz polonijny; ur. 9 listopada 1919 w Nowych Żalubicach k. Warszawy, zm. 26 kwietnia 2012 w Nowym Jorku. W czasie II wojny światowej kapitan Armii Krajowej, m.in. dowódca ochrony radiostacji na okręg Warszawa-Północ. Więzień niemieckich obozów koncentracyjnych: Mauthausen, Gusen I i Gusen II. Pracownik zakładów chemicznych Cortaulds Ltd. w Manchester (Wielka Brytania) uczestniczył jednocześnie w działalności organizacji polonijnych, m.in. współwydawca przeglądu kulturalno-artystycznego „Od Czasu do Czasu” w Manchester. W USA od 1951. Pracownik: Raritan Copper Works w Perth Amboy, Ford Motor Co. w Edison, The Engineer Co. w Nowym Jorku. Właściciel Henry’s Colonial Inn & Liquor Store w Perth Amboy oraz współwłaściciel Palt-O-Tron Inc. w Newark. Inicjator założenia w Perth Amboy: Zjednoczenia Polaków w Ameryce 1952, Spółki Akcyjnej Zjednoczenia Polaków w Ameryce (prezes) 1963 oraz Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej. Dyrektor wykonawczy Komitetu Imigracyjnego 1967–1975; menadżer Spółki Wydawniczej „Nowy Dziennik” 1976–1994; naczelny komendant Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce i w Kanadzie (honorowy komendant 2003–2012) 1988–2003. Fundator pomnika gen. Józefa Hallera w Ossowie. Honorowy obywatel Radzimina. Odznaczenia, m.in.: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski Orderu Zasługi RP, Krzyż Walecznych, Krzyż Armii Krajowej, Medal Wojska Polskiego, Medal Oświęcimski.

ZALESKI August, dyplomata, prezydent RP na uchodźstwie; ur. 13 września 1883 w Warszawie, zm. 7 kwietnia 1972 w Londynie, syn Szczęsnego i Anny z Szydłowskich. Wykształcenie: London School

of Economics and Political Science 1906–1911. W latach 1912–1939 w Polsce, m.in. dyrektor Departamentu Politycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych 1921–1922; minister spraw zagranicznych 1926–1932; prezes Rady Naczelnej Banku Handlowego w Warszawie 1939. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji. Minister spraw zagranicznych w rządzie gen. Władysława Sikorskiego 1939–1941; szef Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP na uchodźstwie 1943–1947; prezydent RP na uchodźstwie 1947–1972. Przyczynił się do rozbitcia politycznego emigracji i uniemożliwił akcję jej zjednoczenia podjętą przez gen. Kazimierza Sosnkowskiego. Odznaczenia: Order Orła Białego, Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, węgierski Order Zasługi (I), chilijski Order Zasługi (I), estoński Order Krzyża Orła (I), portugalski Order Chrystusa (I), francuska Legia Honorowa (I i III), włoski Order Korony Włoch (I), łotewski Order Trzech Gwiazd (I), szwedzki Order Gwiazdy Polarnej (I), belgijski Order Leopolda (I), hiszpański Order Karola III (I), czechosłowacki Order Lwa Białego (I), norweski Order św. Olafa (I), fiński Order Białej Róży (I), papieski Order Grobu Świętego (I), jugosłowiański Order Orła Białego, rumuński Order Gwiazdy (I i II), chiński Order Kłosa Złotego (I).

ZALESKI Stanisław Szczepan, chemik, balneolog, nauczyciel akademicki; ur. 3 sierpnia 1858 w Warszawie, zm. 12 lipca 1923 w Warszawie. Wykształcenie: VI Gimnazjum w Warszawie; Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego 1876–1881; studia chemiczne na uniwersytecie w Dorpacie. Asystent 1883–1885, a następnie docent 1885–1888 na uniwersytecie w Dorpacie; profesor wykładający chemię ogólną i lekarską na Wydziale Lekarskim uniwersytetu w Tomsku 1888–1897. Uczestnik licznych ekspedycji naukowo-badawczych. Był jednym z najwybitniejszych balneologów w Rosji. Przeprowadził jako pierwszy analizę chemiczno-geologiczno-klimatyczną wielu jezior syberyjskich. Profesor chemii ogólnej, analitycznej i fizjologicznej w Żeńskim Instytucie Medycznym w Petersburgu 1897–1901, a następnie profesor chemii na Uniwersytecie Petersburskim. Podczas I wojny światowej założyciel Szpitala Polskiego w Piotrogradzie dla rannych żołnierzy polskich. Współzałożyciel Koła Lekarzy Polskich w Petersburgu oraz prezes Związku Polskich Lekarzy

i Przyrodników w Petersburgu (Piotrogradzie) 1908–1912 i 1916–1918. Członek redakcji „Dziennika Petersburskiego”.

ZAMORSKA Irena Maria, pracownik administracji; ur. 27 września 1927 w Radomiu, zm. w styczniu 2001 w Londynie, córka Lucjana i Janiny z Budzyńskich. Wykształcenie: średnie ogólnokształcące oraz rozpoczęte studia slawistyczne na Uniwersytecie Londyńskim. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestniczka powstania warszawskiego, po jego upadku więziona w stalagach niemieckich: VIII B Lamsdorf, IV B Mühlberg, IV B Altenburg, Straflager VI C Oberlangen. Tłumaczka, a następnie *researcher* w Dziale Studiów i Analiz Radia Wolna Europa 1954–1957.

ZARĘBSKI Kazimierz Stanisław, major Wojska Polskiego; ur. 14 września 1893 w Warszawie, zm. 29 września 1962 w Lizbonie, syn Franciszka i Józefy ze Sławińskich. Wykształcenie: gimnazjum w Kielcach 1904–1912; wojskowa szkoła uzbrojenia 1920. W latach 1930–1939 pracownik na kierowniczych stanowiskach w organizacjach polskiego przemysłu obronnego. W czasie II wojny światowej działał w polskim wywiadzie w Hiszpanii pod przykrywką pracownika Delegatury Polskiego Czerwonego Krzyża 1939–1945. Pracownik Sekcji Polskiej filii Radia Wolna Europa w Portugalii 1952–1962.

ZAWODNY Janusz Kazimierz, politolog, nauczyciel akademicki; ur. 11 grudnia 1921 w Warszawie, zm. 8 kwietnia 2012 w Brush Prairie (hrabstwo Clark w stanie Waszyngton), syn Kazimierza i Wandy z domu Pukk; żonaty: LaRae Koppit; dzieci: Roman. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i uczestnik powstania warszawskiego, po jego upadku więziony w niemieckim oflagu w Murnau i Oflagu VII A. Wykształcenie: London School of Foreign Trade; Wydział Nauk Politycznych Uniwersytetu Iowa City; doktorat na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Stanforda w Kalifornii. Od 1948 w USA. Wykładowca w Princenton University 1955–1958; docent na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Stanforda i w San Francisco State College 1958–1965; profesor stosunków międzynarodowych na University of Pennsylvania w Filadelfii 1965–1975; kierownik Katedry Stosunków Międzynarodowych w Claremont Graduate School oraz

kierownik i dziekan w Pomona College 1975–1982. W latach 1979–1984, podczas prezydentury Jimmy’ego Cartera i Ronalda Reagana, pełnił funkcję konsultanta Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Badacz i kronikarz zbrodni katyńskiej. Autor książki *Death in the Forest. The Story of the Katyn Forest Massacre*, która była wielokrotnie wznawiana i wydawana w wielu krajach (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Norwegia, Polska). Członek: Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Laureat nagród: paryskiej „Kultury” 1980, Fundacji Jurzykowskiego 1980, Polskiego Instytutu Naukowego w Londynie 1982 i 1989, Instytutu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku 1987, Towarzystwa Naukowego KUL 1989, im. Jerzego Łojka 1990. Odznaczenia, m.in. Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal Wojska (4x), Medal Komisji Edukacji Narodowej, złota odznaka honorowa Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, Order of Lafayette, złoty medal Polsko-Amerykańskiego Stowarzyszenia Doktorów Medycyny „Medicus” w Nowym Jorku, Medal Katynia.

ZGODA-ZGODZIŃSKI Stanisław, nauczyciel, działacz polonijny; ur. w 1857 w Warszawie, zm. w 1921 w Sofii. Wykształcenie: średnie. W Bułgarii od 1891, pracował jako nauczyciel, a następnie w bułgarskiej Dyrekcji Kolei. Działacz: Towarzystwa Polskiego Wzajemnej Pomocy (sekretarz, kasjer, bibliotekarz), Towarzystwa Junak, Towarzystwa Polsko-Bułgarskiego.

ZIELIŃSKI Andrzej Adam, tłumacz, redaktor; ur. 28 kwietnia 1932 w Warszawie, zm. 3 października 2005 w Ustroniu koło Wisły, syn Adama i Eugenii z Kartasińskich. Wykształcenie: Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Reytana w Warszawie 1947–1950; studia filologii angielskiej na Uniwersytecie Warszawskim 1950–1953. W latach 1953–1970 pracował w Polsce, m.in. jako redaktor tygodnika „Auto Moto Sport”, tłumacz literatury technicznej w Wydawnictwie Agpol oraz sprawozdawca z imprez samochodowych. Uczestnik rajdów i wyścigów samochodowych 1960–1970. Redaktor *Dziennika radiowego* w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1982–1994. W 1994 wrócił do Polski.

ŻENCZYKOWSKI Tadeusz ps. Zawadzki, dziennikarz, publicysta; ur. 2 stycznia 1907 w Warszawie, zm. 30 marca 1997 w Londynie. Wykształcenie: Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie 1927; Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego 1930. W latach 1930–1939 w Polsce, m.in. pracownik ministerstwa sprawiedliwości i ministerstwa skarbu, szef propagandy Obozu Zjednoczenia Narodowego, poseł na Sejm V kadencji. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej i szef Wydziału Propagandy podczas powstania warszawskiego. Od 1945 w Wielkiej Brytanii. Redaktor działu krajowego w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza” w Londynie. Działacz Stowarzyszenia Polskich Kombatantów i Polskiego Ruchu Demokratycznego „Niepodległość i Demokracja”. Pracownik (zastępca dyrektora 1958–1972) Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium 1954–1972; przewodniczący Rady Naczelnej Koła Armii Krajowej 1974–1976; członek Zarządu Studium Polski Podziemnej w Londynie. Autor artykułów i publikacji książkowych, m.in.: *Dramatyczny rok 1945* (Londyn 1981), *General Grot u kresu walki* (Londyn 1983), *Dwa Komitety 1920, 1944. Polska w planach Lenina i Stalina: szkic historyczny* (Paryż 1983), *Samotny bój Warszawy* (Paryż 1985), *Polska lubelska 1944* (Paryż 1987). Odznaczenia: Order Orła Białego, Srebrny Krzyż Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Złoty Krzyż Zasługi, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Polonia Mater Nostra Est.

Zbigniew Judycki